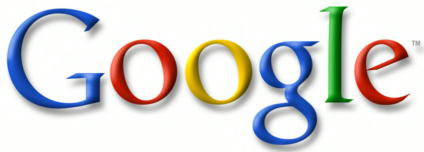
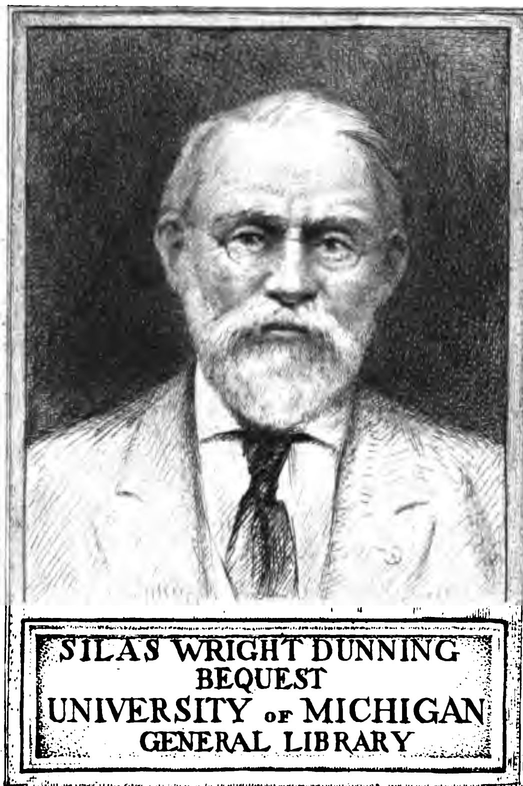
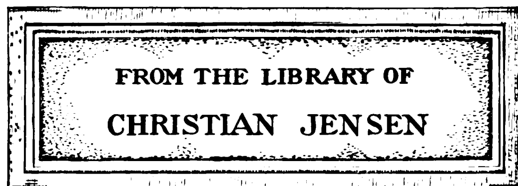

A 3 9015 00369 854 8
University of Michigan – BUHR

THORKILD GRAVLUND

I GAMLE ESSINGE BY

SJÆLLANDSKE SKILDRINGER

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN 1905 KRISTIANIA

I GAMLE ESSINGE BY

THORKILD GRAVLUND

I GAMLE ESSINGE BY

SJÆLLANDSKE SKILDRINGER

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN KRISTIANIA
1905

KØBENHAVN — GRÆBES BOGTRYKKERI

Havbro.

Den tiende Søndag efter Trinitatis skulde være den Dag, hvor Reier Havbro blev indsat til Skolelærer og Kirkesanger i Essinge.

Aar 1840!

— Han skrev de Tal i Luften for sig.

Saa tændte han sin Tranlampe og sin Træpibe — satte sig ved den nedslagne Chatolklap og grublede over det, der denne Dag var hændt den Tøvang Hjælpelærer: at han kendtes værdig og indsattes til det gode Skolekald i Essinge.

Men nu skulde han ogsaa vide — det lovede han sig selv og den, hvorfra det kom altsammen: at ikke skulde noget Slid være ham for trælsomt i hans Kald.

— Han ludede indover Chatolklappen og sugede gennem Næsen det gamle Arvestykkes Duft, der smagte saa liveligt af hans Fødehjem.

Chatollet var det eneste, han beholdt. Alt det andet gik med til Læsningen . . .

— Naar nu noget brød paa ham, saa tyede han

til sit Chatol, der baade var Skrivebord, Boghylde, Madskab og Dragkiste —

Saa kunde han sidde her og gruble og gruble.

Han tænkte igrunden paa ingenting.

— — Reier Havbros Slægt var Bønder — jorddyrkende, opdrættende Folk i mange Led. Hans Moer døde tidligt, hans Faer først, da Sønnen begyndte Læsningen til Skolelærer. De ejede et lille Sted, det strakte med Guds Hjælp saalangt, at Reier fik Beviset: erkendtes duelig baade i Kundskaber og Kirkesang.

— — Mens han sad og fyldte Chatollets dunkle Rum og Gemmer med ulmende Piberøg, vidste han grant, hvad hans Faer vilde sagt denne Stund . . .

Du er kommed te Velstand, min Dreng. Glem itte ded!

— 50 Rbd., 41 Td. Byg, grundmuret Stuehus, Halm, Hø, Æg, Gæs, Pølser — Julekager, Smaaredsel ... og denne dejlige Skolelod paa fem Tønder Lønd.

— Der gik saamangen fattig Indsidder paa Arbejde hos Bønderne og ønskede sig blot to Skæpper Saa til Katøfler! — — —

Og alt dette for at han skulde leve det bedste Liv, han vidste, drage Smaabørn op, lære dem at stave, fortælle dem om det gode.

Dertil var Reier Havbro i Dag indsat for Guds hellige Alter i Essinge Kirke. Han havde fornummet Guds Aand over sig. Præstens Præken havde han vel ikke saa fuldelig hørt. Men det mindedes han, hvor det gjaldede højt i Hvælvingen, da han begyndte sin første Salme. Den:

Nu vel — an, vær — frisk til — mode
Sjæl og — Sind op — muntre — dig . . .

— Bagest i Kvindestolene sad en ung Pige. Mens hun sang, saa hun paa ham.

Da kom det ham mærkeligt for, at hendes Tanker lignede hans. Det var en sær Lise at tro det —

Hvi trængte han saa hardt til den Tro?

Han grublede — dybt ind i det gamle Chatol.

Da den ny Skolelærer i Essinge om Morgenen traadte ind i Skolestuen, stirrede en Snes maabende smaa Ansigter ham imøde. Han stod op paa Katheteret og bad Morgenbønnen.

Dernæst sang de den Salme, som ellers kun brugtes ved stor Højtid: Bispevisitats:

O, store Gud, vi love dig, algode Gud, vi takke dig — —
Dit Navn lovsynge Cherubim, Dit Navn lovsynge Seraphim
. . . Hellig est du vor Gud, Jehova, Zebaot!

— For Reier Havbro kunde ikke nægte sig denne hellige Højtidssalme. Og Smaabørnene tav og lyttede til den ny Skoullærs stærke Røst.

Saa talte han og forklarede for dem det første Kapitel i Lærebogen: Hvorledes vi kommer til Kundskab om Gud.

Et underligt Held, at dette blev det første, han

skulde lære Børnene. Thi netop dette havde han selv oplevet, at komme til Kundskab om Gud.

Dengang han længtes fra Jordavl og imod at dygtiggøre sig til Lærer og Vejleder, da kendte han Kundskabens og Troens Værd — saalunde at længes og tørste, det var Vejen mod Alskabningens Gud.

— — Men nu sad der to Skarnsdrenge paa anden Bænk, de dukkede sig og grinede bag første Bænk, som stille gloede op mod Katheteret. Havbro fik Øje paa, at de to skidt Knægte handlede Kridtpibe og Skraadaase.

Vil I værr skikkelige! raabte han.

Der gik en Stund. Havbro begyndte at katekisere, det gik lidt trøvt, men Børnene svarede dog. Paa de to Skarner nær, som handlede.

Ja! gamle Vilsby havde været svagelig og affældig — Skolen havde skøttet sig selv, jovist. De Essinge Unger skulde dog vide, de fik en ny Lærer!

Havbro greb i Baglommen, hvor Tampen laa. Gamle Hansen i Tøvang gav ham den til Afsked og sagde: Sandt for Herren, Havbro, du faar den sandfærdig behov.

— — De to Skarner rystede i Havbros Næver. Den ene fløj hen mod Kakkelovnen, mens den anden vred sig for Tampen. Det var sagt, at gamle Vilsby ikke kunde faa dem til at græde. Over den halve By hørtes Smeddekristens Vræl, og saa kom Turen til Lars Sørrens Jens.

— — Nu er — denne — Time endt! sagde

Havbro fra Katheteret. Mindes den, Børn — baade Ord og Tugt!

Han gik ind i sin Stue, men blev først et Øjeblik staaende bag Døren og lyttede efter Børnenes Snak.

Hu—u, hvor han kan høvle! sagde en.

Ded er rasendes!

Ham maa vi bære Respejt for!

Smeddekristen sagde: Je troer Fannemæ, han ku svinge en Tønde Sæd over Hovedet . . .

Slig Snak kunde gøre Skolelæreren glad!! Han havde rigtignok ikke tænkt det muligt. Men han hørte jo paa dem — han kendte jo Bondedrengen i sig selv — at de ikke stod fremmede og fjendtlige overfor hans Væsen. De roste ham som en Mand i Byen. Og det gjorde godt! For det er alligevel ikke altid let at være ene Degn blandt Bønder.

Han aabnede et Vindu og tog op af sin Trækasse, de Æbler, Madam Hansen i Tøvang havde lagt ovenpaa hans Tøj. Reier Havbro kylede Æbler ud til Skolebørnene, som jublede, saa det gav Genlyd fra Kirkemuren.

Det kan gærne være, at gamle Hansen vilde løftet Pegefingeren og sagt: Fejlt gjort, Havbro, svært fejlt gjort!

Men Reier kunde nu ikke andet. For han var glad over de Børn!

Hos Gaardmanden Muens havde Havbro tinget sig i Kost. Efter Skoletid gik han derover. Majåne Muenses bød ham op i Mellemstuen og jog Muens med derop. De Folk lignede hinanden som Broer og Søster. Der var kuns den Forskel, at Muens sagde næsten ikke et Ord — men Majåne snakkede . . . Og paa hendes Snak var der ingen Forskel, den lød ens fra Stegerset, hvor hun humstrede med Pigen og en Huskvinde, som stod og bad om lidt Mælk — og op til Mellemstuen, hvor Skolelæreren sad, og hun bød ham tage for sig af Retterne.

— Hun var saadan en rigtig tyk Maduse — bred og skraldende — men hun behøvede ikke et Skæppe Land at vende sig paa. —

Overfor hende mindedes Reier pinagtigt, at han kuns var en Smaamandssøn. Men han strøg sine nymodens Kindskæg og tænkte paa, hvad han var blevet!

— — Saa gik han da ud til sin Mark, som var lidt udenfor Byen ad Stranden til.

Inderlig tilfreds følte han sig ved den Mark. Det var, som han her hittede en dyr Ting, der var bleven borte for ham.

Havbro havde traadt sine Fædres Spor, indtil han længtes bort fra dem. Han havde saaet Sæd og puslet med Dyr, indtil det kom over ham som Tordenvejr, at han vilde ha med Børn at gøre . . . Saa var det, han tænkte paa Vorherre og Guds Rige — men Bønder og Jorddyrkning og Dyreavl traadte han nok aldrig saa langt fra, at han ikke længtes tilbage.

Sin Lod skulde han drive. Lærdom havde han faaet dertil — og Haandlag var han født med . . . Han vilde netop finde ud af, hvad denne Plet Jord kunde taale og give.

— Et Stykke fra Skolelodden laa en gammel Gaard — underligt indelukt at se til. Ingen Lemme eller Døre, en stor sort Port og smaa Glughuller histomkring i Lervæggene. En lille Stakhave og Urtehave med Stengærde om.

Bag Gaarden drønede Havet, og Maagerne skinnede mod de sorte Efteraarsskyer. —

Lidt længere henne laa en anden gammel Gaard — saavidt at se ens med denne.

De var de eneste Essinge Udflyttere. Man frygtede næsten for, at Havet engang skulde bryde ind over disse svajende Tagrygninger.

Men Strandgaardene havde ligget her, trygt og enligt i mangfoldige Aar.

— — Havbro gik indenfor i den nærmeste Gaard. Han bad om lidt Ild til sin slukte Pibe.

Der var ingen anden i Stuen end hun — Pigen fra Kirken. Havbro fortalte, hvem han var — tænkte saa smaat, at det maatte volde lidt Bavselse her, naar Skoullæren kom busendes.

Men Pigen hilste helt roligt — kendt! Og hun ragede op paa Mælkehylden ved Loftsbjælken efter Svovlstikkerne.

Han tændte Piben og lod som han vilde gaa.

Hun svarede: Kom igen en Dav, naar Fåer er hjemme. Han er afby i Dav.

— — —

Det var saadan med denne Pige, at hendes Øjne skinnnde af et anden Vejr end de Pigers Øjne, han havde forhen mødt. Han havde egentlig ikke tænkt synderligt paa Kvindfolk førend nu.

Han sad da ogsaa i Kald til at gifte sig . . .

Hun havde blaa Øjne. Det havde mange, men hendes var klarere — blaa, ligesom Bølger — eller ogsaa grønlige, det vidste han ikke . . .

Og hun rakte op paa Mælkehylden — der var en rolig Tryghed over hende . . . og hver Vending hun gjorde, den var fast — og blød!

Der var Sne og sorte Krager paa Markerne. Kragerne lettede og fløj — sank saa ned igen som Byger. Luften lyste, Skorstensrøg fra Landsbyen skumrede i den.

Det frøs haardt.

Havbro sad i sin lune Stue. Det var at være glad for, han havde ikke noget at bestille ude.

Han sad foran den nedslagne Chatolklap og præntede de Salmer, han huede bedst, i en lille Bog, som var syet sammen af et gammelt Læderbind og nogle hvide Blade.

Egentlig var det en Drøvelse at skulde sidde indelukt. Men sin Ko havde han fodret — desværre ejede han kun een Ko — i Marken turde han ikke gaa. Folk grinede vist allerede lidt ad den ny Skoullær, som piskede ud at se efter Grøde paa sin Jord ved Juletider.

— Nuvel, var der ikke andet, saa vilde han — vissenok — gaa ud og gæste Strandgaarden.

Hastigt snærede han sit sorte Halsbind, gned nogle Avner af Frakkeærmet — og gik.

Havbro naaede den tjærede Port.

Inde i Gaarden gik en gammel Mand ved en Mødding. Manden slæbte over Stenbroen med et Par overmaade store Træsko. Møddingen var højnet til Tagskæggene og lignede en Dynge gammel Halm.

Goddag, Thue Thøgersen! sagde Havbro.

Goavten, svarede Thue. Det var hans Fornøjelse at være paatvær af andre Folk.

Gaa indenfor Skoullær.

De gik ind i den gammeldags, halvmørke Bondestue, hvor Omhængssenge, Egebord, Kiste og Hjørneskab gav et trygt — ligesom lønligt — Velvære.

Nadveren var stillet frem.

Thue havde skyllet Hænderne i Vandtruget. Hans Datter Inger — rakte ham Tørstykket og Havbro Haanden.

Velkommen! sagde hun lavt.

Sid op, sagde Thue. Den gamle Karl, Morten, som sad nederst paa Bænken og gnubbede sig opad Standkisten, rykkede hen under Vinduerne. Drengen tog hans Plads. Thue flyttede sig ind til Hjørneskabet, for at Gæsten kunde faa den brede Bordende, det fornemmeste Sæde.

Inger og den gamle Pige, Malenne, sad ved den anden Side Bordet.

Da Maaltidet var endt, sagde Thue: Nu ska Skoullæren synge novet for vos.

Skal jeg synge? spurgte Havbro undrende . . . jamen, hvad skal det være.

Saanen en 'rejtig god Vise — Vi Folk herudad Stranden til, vi huer saagodt, at der bliver synget — selv ka vi itte.

Da ved jeg, at jer Datter kan! sagde Havbro.

Jo—v, hun kvidrer skuv nok. Men ded er da itte som at høre et Mandfolk.

Nej, det er svært fejlt, Thue Thøgersen! udbrød Havbro.

Næj — næ-ej — næhj, ded synnes mæ itte, svarede Thue. Syng De nu kuns vos en Vise. Inger siger jo, der er et rasendes Gav i den ny Skoullær.

Da lo Inger. Havbro hørte deraf, at netop saadan havde hun ikke sagt.

Og saa sang han af fuld Røst nogle gamle Viser, han kunde fra sin Barndomstid.

Thue nikkede helt betaget — og Inger stirrede...

— — Henad Sengetid rejste Thue sig, han skulde ud at fodre Hestene.

I ka jo vise Skoullæren Ståsen imens, om der er noven! sagde han.

Ja, svarede Malene. Je mener, der er itte manne Steder, de hår mer! Hele Aftenen havde den gamle Pige siddet tavs. Nu gik hun foran Havbro og Inger op i Øvestestuen.

Der var ikke andet Bohave end Skabe og Kister. Malenne aabnede dem, Malenne tog frem af Ståsen, baade hvad der hørte Gaarden til, og hvad der var hendes eget, som hun havde tjent her for i tyve Aar.

Vadmelsskørter, Liggesærke, Liggehoser, -skjorter, Dynevaar, Hvergarn. Tunge Ruller grovt Lærred.

Malennes runkne, graa Hænder tog inderlig varsomt paa Ståsen: Arven, Rigdommen, som laa her og kun var virket til at ligge.

Gud lad vos alder bliv saa årme, at vi skal tå de Dele i Brug, sukkede hun.

Tællepraasen, hun holdt i Haanden, drev ned over hendes Fingre. Med et let Tryk klistrede hun den fast paa den kalkede Væg foran hver Kiste, hun lukkede op.

Havbro og Inger stod bagved i Halvmørket.

. . . Desse hvide Hoser de er smænd fra Farfårs Tid — snakkede Malenne — og desse tolv Særke de er smænd fra hans Moeses Tid. Og her er elleve Særke af Thues Søster, Ånes — den tolvte blev de itte fære med, for hun døde, inden hun fuldte syv Aar. —

— Inger stod lyttende ved Siden af ham — somom hun aldrig havde hørt Malenne vise Ståsen frem før. Men pludselig foer hun tilbage — angst.

Nu har vi set nok af det, Malenne! . . .

Og Havbro fulgte hende skærmende nær —

Malenne stod ene med Tællepraasen. I dov, sagde hun. Og vi hår to Skave og en Kiste tilbages!

Nede i Stuen bød Skolelæreren dem alle Haanden og god Nat. Thue gik med ham udenfor Porten og lod svært glad over Besøget. Thue faldt sjældent paa at byde Gæster, men desmere glad blev han, naar de kom selvbudt.

— — Inger fyldte Gløder i Varmebækkenet og lagde det i sin Fars Seng. Hun tænkte blot paa denne ny Skoullær. Han var ligesom en af deres egne, endskønt han ikke var Bonde mer og hans Snak ikke som Bønders. Hun vidste, at hun hørte ham til . . . for der var noget ved ham: han var stærkere end de, som gik saa støt i deres Faers Gaard og kun vilde, hvad deres Faer havde villet . . .

— — —

Og Skolelærer Havbro gik hurtig med Vinden paa Ryggen ad Essinge til. Hjemad!

Men det syntes ham hele Tiden, at det var hjemme, han havde været i Aften. Saadan som han aldrig havde fornummet det forhen!

Thue Thøgersen.

Det var Tøvejr, Graavejr. Sneen klumpede under Træskoene. Det var et traskagtigt Føre.

Thue gik og sjokkede i Møddingpølvandet. Han kunde ikke overkomme at faa Sneklamperne hugget af Træskoene, derfor gik han heller i Pølen end i Sneen.

Mordin! raabte han. Hår du gied Åengivt*?

* Andengivt — Foder om Formiddagen.

Inde fra Laden ræbede Morten, som om han selv havde ædt Andengiften.

Thue vendte om og sjokkede tilbage. Han forstod nok paa Morten, at Kvæget led ingen Nød. Morten var jo saadan. Han snakkede ikke som andre Folk, men nøs, hostede, ræbede som det passede ham bedst. De frittesyge* ku ta deraf, hvad de vilde.

Thue gik op paa sit Lovt. Der havde han sin Menasje oppe. Halve Dage gik han og snakkede til det gamle Skrammel, Loftet var fyldt med. Men Malenne var døv, og Inger var vant til hans Særheder. Naar hun havde at bestille i Stegerset, lyttede hun aldrig efter ham.

. . . Lidt Lysning inden Døre, brummede Thue og aabnede en Lem i Bræddegavlen. En Svale gled ud, Vinden pustede Støvet op. Sorte Dynger Spindelvæv hang og daskede under Rygningen.

Thue satte sig midt i alt Skrammelet — alt det Bohave og Redskabstøj, han havde samlet sig her. Det var det af hans Gaard, som ingen andre Steder havde at være. Gaardsdriften byttede bestandig gammelt med nyt, det ubrugelige kom tilside, men intet blev smidt væk i Thuesgaard, den ringeste Ting havde Værd, tordi den var udaf Gaarden.

Ved Skorstenen stod en Kasse fuld af Flintkiler og sligt. De var fundet paa Thues Lod. Han solgte dem ikke for en Daler eller lidt mer.

Ded er skuv et, endten je faar den Daler eller

---

* Frittesyge, Spørgere, Nysgerrige.

ej, mente han. Je beholder de Tordensten, der er hitted paa min Lod. Gør de itte Gavn, gør de helleritte Skåe!

Mens Thue sad og gloede og smaasnakkede, lød der en fremmed Stemme i Stegerset — og Trin opad Stigen.

God Dag, Thue Thøgersen! sagde Havbro.

G'Dav, Skoullær, svarede Thue — Sid nør, heroppe er rårt tørt Føre! — Han pegede paa en Snittebænk.

Havbro satte sig. Det er et godt Redskab, saadan en Bænk, yttrede han. Der er jo altid noget at snitte og lave, naar man har Jord at dyrke. — Jeg har saamænd kun en Huggeblok og et Savelad til mit Brug.

Ded er sandt, Skoullær, svarede Thue. Der er skuv ingen og ka lave ens Tøj uden en selv . . . I mine unge Dave havde je et Plejlstøj, og der var itte Mage til Plejlstøj, som det passede til mit Handlag. Saa skete det, at je brak det over, og je snittede mig jo et nyth, men ded ku je sletitte bruge. Saa ledte je etter Stumperne af det gamle for at lave mig et ligesom det. Men Kvindfolkene havde brændt det. Og det er vist og sandt, seen har jeg aldrig faat et Plejlstøj rejtigt etter mit Handlag, men seen laver je osse altid det ny etter det gamle, for hvad der er slidt i Næven, ded er ded formste* at bruge . . .

Thue tav. — Vinden susede ind ad Lemmen.

* formste, forreste — her: bedste.

Kedlerne klang i Stegerset. Mændene sagde ingenting.

— Pludselig rejste Havbro sig.

Jeg er kommen her i Dag for at — fortælle jer — Thue Thøgersen — at — jeg har faaet Sind til jer Datter. Ja, vi er — enige. — Nu staar — det saa til jer — Thue Thøgersen!

Den gamle gjorde Havbro helt modfalden over dette stingende Blik, der uafladelig ramte.

Og langsomt svarede Thue:

Ded kommer mæ novet akaved, Skoullær! — — Ded er vist bedder, vi bier med at bestemme vos.

Nu ramte Havbros Blik Thue.

Hvortil den Bien?

— Jov, ska Inger hå Gaarden, saa ska hun hå en Bonde.

Er ikke jeg Bonde! udbrød Havbro. Min Faer og Farfaer og hans Faer . . .

Thue nikkede kun, men Havbro tav.

Kaske! Til vo't Brug hår De iløl væt paa den fejle Snittebænk, Skoullær!

Og Thue skrævede hen imod Stigen.

Næj — næej — næhj!

Saa maatte Havbro gaa.

— — —

Inger stod i Faarehuset og vinkede gennem Lervæggens Glug. Han kom til hende og fortalte, hvad den gamle havde sagt.

Da rakte hun Haanden ud og svarede:

Jeg kan bie paa dig, og jeg kan komme nu.

Den sorte Port, som ikke kunde holde dig indenfor, den kan jeg osse bryde gennem!

Og dernæst pressede hun Ansigtet ind i Gluggen, der var saa snæver, at hendes røde Kinder gnedes hvide mod Kalkvæggen. Men Havbro kunde naa at kysse den bløde, spidsede Mund.

De lo begge og kyssede atter . . .

Altimens han gik over Pløjemarken, fulgte hendes Øjne ham, og henne paa Vejen saa han endnu hendes Ansigt i Gluggen.

Kragerne flyver ikke langt, naar de bliver skræmmet. De behøver kun at faa Nyssen om: her er utrygt, saa letter de, men har de draget Pusten tilvejrs et Par Gange, saa er de ked af at bruge Vingerne.

Det passede, at blev Kragerne jaget op ved Thuesgaard, saa fløj de blot hen til Thygesgaard, og jog noget dem der, saa fløj de tilbage. De var ligeglade, hvor af Stederne, de var. De syntes vist, at Stederne hørte sammen — at de to Gaarde var eet Sted.

Folk tænkte ligesaa. De jo Gaarde lignede hinanden og laa hinanden nær, somom de holdt sammen i Ensomheden.

Thygesgaards Staldlænge vendte mod Thuesgaards Lolænge. I Enden af Lolængen var Faarehuset, i Enden af Staldlængen Tørvehuset.

Og Sørren Thygesen sad paa Hug oven i Tørvedyngen, spejdende udad Gluggen.

Kragerne fløj — — Det susede fra Stranden. De graa Skyer jog forbi Gluggen, ligesom de blev gennet med en Pisk.

Sørren sad og stønnede. Omsider fik han møjsomt rejst sig. Og da rev han en gammel Frakke ned, som hængte over et Stængetræ — idet han bukkede sig efter den, drat der et Par lappede Bukser og en Vadmelsbul fra et Søm i Væggen.

Rundtom i Tørvehuset hængte gamle Klæder — alt hvad der i Thygesgaard var brugt gennem halvthundred Aar. For de skulde ikke ødes. Spindelvæv og Tørvesmuld dryssede i de fordums Stadsklæder, men saa kom Heedvig, Sørrens Moer, herud, rystede dem og søgte et Stykke frem til at bøde et andet med.

Hun blev dog harm og gal, hvis Klæderne laa og svinede paa Gulvet!

Sørren hængte op, Sømmene gik ud — han dyngede hele Bylter over en Træknag . . . og saa flygtede han fra det, der muligt vilde falde . . . Træskoene dundrede over Stenbroen.

Inde i Stuen hørtes det, naar Sørren kom. Han tren alletider saa hardt over Stenbroen.

Heedvig Thyges sad i Armstolen ved Bilæggeren og blundede lidt. Hun var gammel og gulgraa. Hun mindede om saadan en graa Lervæg, hvor Kalken er faldet fra, og Støjlerne*, ormstukne

* Stiver, hvortil Leret klines.

og affældige, stod frem. Runken og skarp var hun.

Hvad er der dog, Dreng! gispede Heedvig. Soen?

Ok nej, svarede Sørren og smed sig paa Bænken.

Sørren lignede sin Moer. — Der staar i de gamle Vægge paa uhugne Grundsten stærke Egeplanker, som stiver Huset. Saadan en vreden Planke, vejrbidt og frønnet udvendig, indvendig egehaard: det var Sørren!

Heedvig sad og saa lidt paa ham.

Hvad er der dov, Dreng! sagde hun igen.

. . . Ham, Skoullæren . . . han kyssede Thues Inger.

Naa, saa gjo han ded? — Hvad siger mon Thue til ded?

Han siger nok itte åent end godt.

— Jamen, Sørren, Sørren, min Dreng — hvi hår du itte gjo Alvor å'ed?

Naar hun itte vil hå mæ, snærrede Sørren.

Ja, endten hun nu vil hå dæ heller rej, saa maa Thuesgaard itte rat vel gaa fra vos. Og je tviler jo osse paa, at Thue han lar ham — Skoullæren faa Gaarden at raade med. Nej, lad ham saa faa Tøsen, du kan vel keve Gaarden, min Dreng, og svåre Thue hans Aftægt, saa ka Skoullæren faa Penge, som han nok heller vil.

Naar Thue var rimelig, sandede Sørren.

Ja ja, min Dreng, du ka raade dig selv. Men ska 'ed være, saa lad heller Inger ryge av med

Skoullæren, end hun sku faa en Bunde — saa møstede vi Taget i Thuesgaard.

De tav, og der led en lang Stund. Det lod, som Mor og Søn blot drømte om to Gaards Avling.

Moer — sagde saa Sørren — je rev vist dene Kludde nør derude, je ku'tte faa hængt dom i Lave igen allesammen.

Heedvig slog Bindehosen mod Knæene.

Okhja dov, hvi ka du itte fåre lidt læmpeligt med de Klæer.

Og Heedvig foer ud. Men Sørren sad tilbage med al sin svare Græmmelse synlig i det stive Ansigt.

Snakken gik, at Thue havde givet sit Minde til, at Inger maatte faa Skoullæren.

Sørren var aldrig glad en Dag tilende.

— Han og Inger var groet op som eneste Børn i Gaardene. Sørren og Inger kunde godt lege sammen, skønt han var Karl og hun Tøs. Men alt som hun voksede til, havde han — saadan pø om pø — ladet hende forstaa, at der skulde være et Par Folk ud af dem. Og Inger havde let ad ham, ligesom hun lo ad Spædekalven, som vilde sutte paa hendes Fingre.

Saa tænkte Sørren fornuftigvis, at ded helleritte havde Jav med den Bejlen.

At blive Ejer af begge Gaarde stundede han aldrig saa stærkt til — førend nu. Han havde

mange Aar ingen Trang til at tage mer i Eje end han fik i Arv.

Men nu stod det fast i ham, som han alletider havde bedet derom.

— Gak hen hos Thue og forhør dig, sagde Heedvig. Sørren gik og sundede sig, han var altfor blu.

Endelig begyndte He'edvig at bruge Kæve: saa maatte Sørren afsted.

Han traf Thue siddende for Bordenden og fik omsider sin Mund til at spørge, om ded var sandt, at Thue var tilsinds og vilde sælge?

— Naa, hår du hørt om ded, Sørren. — Ja, hvifor sku 'ed itte være sandt?

— Hvad hår du nu saanen tænkt dig, der sku byes? spurgte Sørren.

— Kaske du, Sørren — hæ — vil gøre et Bud?

Ja, lad vos høre din Mening.

Sørren, Sørren, ska vi to handle om Gaard.

Naar ded var vi ku blive enige.

Ja — enlige — ded er vi jo da. Menn troer du livel itte, vi sku høre din gammel Moer ad, hvad hun synnes?

Vi ka vel snakke for vos selv føst!

Næj — næej — næhj, Sørren. Jeg maa nok hellere komme over til jert og snakke om'ed føst. Vil du itte stoppe Piben, Sørren?

Sørren stoppede i sit store Pibehoved, der kunde rumme fire Gange saameget som Thues lille Merskummer.

Dernæst rejste han sig.

Ka ottetusind gøre ded?

Thue vred Mund. Du er ung, Sørren — du er lige lovlig ung til at gaa med de Tanker for dig selv.

Je er tredve Aar — og Mand paa mit Sted!

— Nu ska je høre ind til jert en af Davene, svarede Thue.

Du ka komme og gaa, som du vil! raabte Sørren, men je træder itte over din Dørtæskel, mens du sidder for Bordenden.

Sørren han gik sin Vej.

Og Thue rystede paa Hovedet.

Ded ka betalle sæ at gaa paa Handel med saanne Pive — halv Fjerding Tobak. Keve Gaard — keve Ejendom, naar de ka vove sig til at sælge Slajteren en Spækal'? Næj — næej — næhj!

Thue vilde alligevel prøve sig for med Gaardsalget. Blot prøve, hvordan ded kunde perke ham at handle om sin arvede Gaard.

Det var i Tusmørket, han kom over til Thygesgaard.

Ded var rårt, du kom, Thue, sagde Heedvig noksaa sødt. Men I behøver da itte mæ til Vidner, je er jo kuns et Kvindfolk, og Sørren er Mand i Gaarden.

Sørren flyttede sig op for Bordenden og tændte Piben — saa var han Manden her — rømmede sig

stærkt og sagde, den Snak behøvede itte at være længer. Han havde gjort et Bud, nu kunde Thue sige sin Mening!

Thue stoppede haardt af Sørrens Tobaksdaase og drøftede sindigt Salget.

Heedvig gik fra Stuen til Stegerset og fra Stegerset til Stuen. Dengang hun syntes, Fordringerne begyndte at nærmes, satte hun Kedlen over Gløderne ude i Skorstenen. Og altsom det kom hende for, at Købet rykkede paa, tog hun de malede Bønner og dryssede i Kedlen.

De skulde saagu hå en god Kop Lejkøvskaffe.

Men endnu var der flerehundrede Daler dem imellem. Og det vilde ikke blive anderledes.

Bornholmeren hikkede ti Gange. Thue rejste sig.

Heedvig bød ham blive og smage Kaffen.

Ude i Skorstenen stod hun og hældte den gode Kaffe af Kedlen, slog en Sjat Vand paa Grumset og lod det skrutte lidt over Ilden . . . saa kom hun med Kaffen.

Men den smagte rejtnok itte af Lejkøv.

Thue alkede hjemad.

Sørren sagde: Vi sku hå slavet til.

Det mente Heedvig ikke. Lad vos sky Hastværk, sagde hun.

— Thue fodsede i Sengegavlen, da han havde faaet puttet sig ned. Ikke i mange Aar havde han været saa harm og ondsindet som nu — og kuns for det Handleris Skyld.

Om Morgendagen var han ikke til at komme nær.

Malenne fik det at mærke straks ved Davren.

Nøh — ka du flytt Skankene, dit Øg!

Og Morten ved Åengivtstid.

Ka du svåre, din Bede!

Opad Dagen rendte de sorte Bæster løbsk med Møgvognen. Morten græd. Thue task Bæsterne i Baasen, men saa gik han ind i Stuen, satte sig for Bordenden og rørte sig ikke til mere den Dag.

Nej, den Handel var ledagtig og førte kuns Uheld med sig.

Lige før Naddertid kaldte han Inger ind.

Naa, er ded Meningen, at du vil være Skolemadamm?

Du ved vel, Havbro er min Kærest!

Jo—v, vil du være Skolemadamm, saa ska du skuv osse være Skolemadamm! For den Sørren Træpind ska du itte hå.

Nu ka du raave dom ind til Nadder!

Mordin og Malenne kom. Thue sad for Bordenden og talte dem til.

— Je er gammel, Mordin — du er osse gammel. De sorte Bæster er unge: vi ka itte tøjlesere dom. Saa ska vi paa Aftægt.

Ded ka itte blive åent!

Inger faar saa tå den Skoullær.

Og saa ved je itte med jer to. I ka blive her, om I vil. I ka osse flytte sammen og faa den søndre Lod af Skalbanken og hundrede Daler at bygge for.

— Derefter var der lang Tavshed. Hver sad og stak lidt til Nadderen.

Saa hvæste Morten gennem Næsen, og da han havde hvæst lidt, fik han Munden til at lystre.

H—ja, Malenne, hvad siger no duv. For vi hår dov væt Kærester engang.

Ded vår i de unge Dave, Mordin. Ded drev øver, for vi ku alder faa ded bedder end som vi havde det . . . men no er ded jo en åen Ting, naar vi ka faa novet for vo't eget.

. . . Ja, saa siger vi Tak! svarede Mordin højtidsfuldt.

Thue stod udenfor sin Port. Taagen drev imod ham af Agrene. Tusmørket stimedes tæt inde i Gaarden. Fra Stranden — eller langt længere fra — hørtes ligesom Sus for Ørerne — Smaastens Raslen.

Det var ligt et Mareridt!

Og nu havde Skolelæreren været her og taget Thuesgaard i sit Værge, han skulde staa for Bedrivten, de skulde giftes snart . . .

Thue stod og gloede ind i Taagemudderet og sukkede, saa Skuldrene steg op om Hovedet.

Det var ligt som der ikke var Liv i ham. Kuns en Angest der vilde dølle sig og hitte et Skjul . . . men der var ingensteds Skjul. Det skulde saa være — det maatte itte være, som det var: alt ved det gamle . . .

Mulmet svingede for hans Syn — han rykkede baglænds og hug Nakken mod Portlaagen.

Saa drejede han sig varsomt og listede ind.

Mordin gik hen og slog Slaa for Porten.

Malenne trak Thues Bukser af, mens han sad paa Sengefjællen, og hun stoppede Dynen godt ned om hans Ryg.

Thue blev alene.

Men han havde ikke Hvil for den Angest. Ikke en Lyd hørte han nu mer . . . . og hvifor Angest.

Her var Sengefjællen med den store Knast og Sengebaandet med de to Knuder. Han var jo herhjemme. Stod ikke hans Træsko foran Sengen — der var Kramme om den fjærmer . . . . hans egne Træsko.

Oknej . . . han ejede aldrig et Gran!

Ingenting kunde han høre — eller se — og han laa længe lyttende, stirrende . . .

Han vilde op — op!

Thue stak Benene udenfor Dynen og hittede sine Træsko . . . skrævede over det høje Dørtrin — og paa Brostenene i Forstuen. Han famlede Haspen af og traadte ud paa Trappestenen.

Men da han slap Døren, søgte han kuns Støtte et andet Sted . . . han greb om Brøndværket.

Drog Vejret langt og saa ned i den dybe Brønd . . . . . . der saa han, at han skulde dø . . . og dølle sin Angest . . . det var i hans egen Gaard.

Og Thue gled — nedad.

Hans ene Krammetræsko blev staaende paa Stenene ved Brønden.

— — —

Først paafærde om Morgenen var Malenne. Da hun saa, Mandens Seng var tom, vækkede hun kun Mordin. De ledte tilsammen.

Han er der itte, Mordin — han er der itte!

Straks skreg hun det, lidt efter lidt blev Stemmen lav, og hun hviskede bestandig: Han er der itte!

Indtil hun øjnede Træskoen ved Brønden. Saa nappede hun Mordin i Skjorteærmet.

Mordin — der — er han!

De to gamle stillede sig ved Brønden. Mordin drog Vippen og søgte med Brøndhagen. Malenne stod i Vadmelsskørt og med bare Ben paa Stenene og frøs.

Dengang Hagen havde fat, saa de paa hinanden — tav — og hev den døde Mand op.

Mordin bar ham paa sin Ryg ind i Omhængssengen. Malenne græd — for Manden havde saadan et fælt Udseende, men hun dækkede ham godt til og lagde et Par Straa overkors.

Morten sad altimens paa Bænken og pustede — saa paa Malenne og sagde tilsidst — helt højtideligt lød det:

Han vejede nok de tolv Lispund, Malenne!

Hun foldede Hænderne, Taarerne randt hende nedover Hagen.

— Hvad ska saa vi?

Vi faar stri tesammen, som vi ka, Malenne!

— — —

— — —

Da Havbro og Inger stod overfor den døde, trøstede han hende med, at de ingen Skyld havde

her. Men Havbro holdt ikke af at nærmes Liget. Inger hyggede om det, som det var et Barn i Vugge.

Hun og Malenne hægede gamle Thue, og lagde ham paa Langhalm i Øvestestuen, og Begravelsesdagen blev bestemt til Ottendedagen.

— -- Havbro skulde „synge Liget ud“ og holde en lille Tale som Skik var over de i Guds Vilje døde. Ikke over Selvmordere!

Men det var jo heldigt holdt gedulgt, at Thue blev draget opad Brønden. Havbro lovede Inger, at hendes Faer skulde blive hæderligen jordfæstet.

Skolelæreren tænkte vel for sig, at dette nok var ulovlig Handling, at tale hellige Ord over Selvmordere. Men han bad til: at det her maatte synes rettelig i Guds Øjne.

En god Tale fik han sat sammen.

Begravelsesdagen var Gaarden fyldt med Folk. Thues Kiste stod i Øvestestuen og for dens Hovedende talte Havbro.

Han talte først om, hvor agtet en Mand, Thue havde været. Ingensteds nævntes han uden med Hæder. Dernæst: at Thue var en i Løndom godgørende Mand. Og en dygtig, driftig Mand.

Hans Jord aldrig udpint — hans Kvæg . . . . . og hans sorte Heste . . .

. . . Havbro stansede lidt. Det havde ikke været Meningen at nævne Bæsterne.

Han kom dog atter i Gang og talte en Stund om Thues Gudfrygtighed.

Og han sluttede med de Ord: Alle have syndet og fattes den Ros, de skulde have af Gud. Amen!

Med disse Ord gjorde han sin Samvittighed ren for muligt Misbrug af det hellige Navn.

Men Talen var tænkt længere. Han tav, for han fik en gruelig Fornemmelse af, at han ingenting mente med, hvad han sagde.

En Anfægtelse!

— — Kvindfolkene græd og tørrede Øjnene med røde Lommeklæder. Inger stod henne i et Hjørne og stirede paa ham med Øjne, der sugede Taarerne tilbage.

Og Havbro sang, mens de bar Kisten ud: Gaa — nu hen og — grav min Grav!

Folk fulgte efter Kisten.

Malenne krøb om bag Inger, helt andereret over dette her . . . og Morten stod med Ryggen mod den kalkede Væg uden Tanke for sin ny Vadmelsfrakke. Morten blev staaende.

Da Havbro endte Salmen og skred nedover Gulvet, standsede han ved Morten. Det var den gamle Karls Tanker, der lyslevende stod op for Skolelæreren.

Han bøjede sig mod Mordin og hviskede:

Vær du kuns rolig. Hvad han lovede, det ska jeg holde. Kom saa Mordin, du og Malenne, I maa staa ved Graven.

Og Skolelæreren skred videre og traadte trygt i Thuesgaards Lergulv.

For hvad han sidst sagde, det mente han med!

— — — —

He'edvig.

Søren Thygesen sad og aad Nadder. Saa kommer Pigen ind og snakker op om, at Thue havde givet sin Minde . . .

Det er Løgn, sagde Sørren.

Nej — lisaa bestemt . . . . .

Da Pigen havde faaet knævret af, forstod Sørren nok, at det var sandt, hun sagde.

Han slikkede Skeen og stak den ind ved Vindueskrogen.

Heedvig hørte Snakken ude fra Stegerset — og blev derude, endskønt hendes varme Mælkegrød stod inde paa Bordet og svaledes.

— — — Hun kom først, da Sørren var ene. Krogende sig sammen, med Hænderne under Forklædet.

De saa paa hinanden.

Nu er ded øverstaaet, Moer!

Heedvig dump ned i Lænestolen. Der sad hun længe — tiende . . . og ikke slap hun Blikket fra Sørren.

Da var det, som alt i Stuen sørgede med dem.

Sorg laa der i Egebordets mørke Glans — i Loftets røgslagne Brædder, i Gulvets graasorte Ler . . . . . i al denne gamle Kending af Tid, som er overstaaet.

Omsider rejste Heedvig sig, støttet til Stolearmen.

Er du vrid paa mæ, min Dreng?

Næj je er ej.

Det var meen Skyld, at vi itte slog til med Handelen, hviskede hun og sank tilbage . . . De siger, min Mormoer ku hekse . . . og ku je ded med!!

Ok Gud ja! sukkede Sørren.

En Tidlang nævntes aldrig Thuesgaard. Heedvig og Sørren havde været til Begravelsen. Nu lod det, som de havde glemt den.

Men Sørren gik og skæmmede sig.

— — Hvad fejler du, Dreng! sagde saa Heedvig en Dag.

. . . Ded er lisom, je var helt død, Moer!

Heedvig hostede, og naar hun fik begyndt, varede det ved. Hun, som ikke havde kendt den Slags før, led nu til Tider deraf baade Nat og Dag. Hun sad og gispede lidt derefter, og saa kom hendes Mundheld, det var ligegammelt med Hosten.

De siger, min Mormoer ku hekse!

Ku hun nu saanen rejtig hekse? spurgte Sørren.

— Hun ku stille Blod og dølle Ild, og hun ku standse løvske Heste og fordrive Rotter og slaa Tyvsøjne ud, ded ku meen Mormoer!

Ja, hun ku sidde i sin Stue og malke andre Folks Køer . . . men det gjo hun helles itte . . . .

— Hvad hjalp saa ded, Moer?

Nej saagu. Hun ku da itte hekse sig død. Og

dengang hun laa paa ded sidste, saa maatt hun dov itte slip herfrå. De vidst alder, hvad de sku grive te. Men saa kom der en gammel Mand og så, at de sku tå og vende en Hustørv paa Taget derøver, hvor hun laa.

Ded hjalp min Mormoer fri.

. . . Moer, udbrød Sørren, I vild da'tte hekse, om I ku?

Hvorfor ikke ded, min Dreng.

Og itte ku dø.

Om ded gjo dæ tilfreds, Dreng — saa ku je vel nemt ded.

Nej, nej, raabte Sørren og foer op.

Jeg tror helleritte, at alting er helt øverstaaet inu! hviskede han.

— —

En Aften, da Sørren laa i Halvsøvne, kaldte Heedvig.

Sørren, ska vi snak om'ed?

Lad mæ sove! vrissede han.

Men Heedvig fik ikke Søvn i sine Øjne den Nat. Hun laa alstillens og tænkte paa, at naar Sørren ikke vilde høre hende, saa kunde hun aldrig hitte paa Raad.

Hun knyttede Næverne om Sengebaandet og trak Benene op under sig. Som spændt i Staalfjedre laa hun: Raad for Sørren, Raad for Gaarden.

Ud paa Natten kaldte hun atter.

Sørren, du ska høre, hvad je vil sige — helles saa ka je sletitte faa ded sa-avt!

H— ja.

Sørren. Der er noved galt med denne Skoullær, ded fornemmer je paa mæ.

— Ja, Karen Jørrens, som var her med Krukken i Gaar, hun snakked jo om, at han prækede hver Avvten i Skolen.

Je fornemmer paa mæ, ded er galt med ham, Sørren. Du maa skaf at vide, hvad det er, han laver . . .

Hvad sku ded nytt?

Jov, for saa kommer Ulykken øver ham.

Sørren tav.

Heedvig mærkede, at han tænkte paa det, hun havde sagt.

Da sank hun lettet ned i de gode Dyner. Hendes Knæ rettedes ud, hun slap Sengebaandet, foldede Hænderne.

Jovist, såh de ikke allesammen, at meen Mormoer hun ku hekse!

Det blev alligevel vovere med Sørren. Han gik og gloede saa underligt og bestilte ingenting. Hele Dage sad han oven i Tørvedyngen og keg gennem Gluggen.

Han agtede ikke paa, at Kludene faldt ned. — — — Men han slog et Halmbaand om Hanebjælken, stak Hovedet ind og blev hængende.

Samme Stund kommer Heedvig. Hun klamrer

sig til ham — Halmbaandet brast. De trimlede ned i Tørvene.

Hvad Faen er ded dov, du hitter paa, Dreng, hvæste Heedvig og spyttede Tørvestøv . . . .

Hår du nu glemt, du sku til Mølle. Tå Plagen og rid etter den Pose Mell — med ded samme, Sørren — — og Plagen!

Han snappede efter Luft, gloede paa hende — og skramlede saa over mod Hestestalden.

Heedvig begyndte at sanke sine Klude op af Tørvene.

Se — se, mumlede hun. Lisom hans Fåer engang. Ja — ja, ham fik vi kureret, han ødelaa vor gode Plag . . . . nej, der er itte åent og hjælper paa den Syge . . . . de ska hå strebeseret dom!

— — —

— — —

Sørren Thygesen jog ad Essinge til paa den vildgale Plag. Slaa ham af kunde den ikke, endskønt det var ene det, den vilde. Og Sørren blev ædendegal og kom til Kræfter. Saa hug han Træskohælene i Plagens Sider, greb i Milet, saa den krympede sig. Sørren Thygesen tøjlede Plagen . . . .

Udenfor Byen mødte han Inger. Han var straks forbi hende, men Glimtet af hendes Skikkelse bed sig fast i hans Tanker. Han kunde ikke glemme det. Saadan var det, hun saa ud!

— — — Og saadan vilde han ha hende. For hun havde været hans i mange Aar! Det var han vis paa, da han red hjemad, strunk med Melsækken foran sig over Plagens Ryg.

— — —

— — —

Min gode Havbro, sagde Pastor Knyttel og hagede sig fast i Skolelærerens øverste Knaphul. — Disse — æ — Sammen—e—komster i Skolen, min gode Havbro, dem faar De nu holde op med. Forstaa mig ret, min gode, jeg har ikke imod, at mine Sognebørn faar et Gudsord mere, end jeg giver dem — mnej, aldeles ikke, hvis ikke dette net-top holdt dem borte fra Kirken. Jeg har observeret, at det forholder sig saaledes med en tre fire Stykker af den halve Snes, der møder hos Dem til Bibellæsning og Salmesang. Derfor, min gode Havbro . . . . mnaa lad det nu ikke skee een Gang til!

Havbro bukkede saa godt, han kunde, for den gamle, ærværdige Præst. Pastor Knyttel var overlegen-mild, grusom-retfærdig i al sin Færd. Havbro var aldrig sikker paa sine Ord overfor Sjælesørgeren, han famlede, stammede — og saa sagde Pastor Knyttel, hvad siges skulde.

— — —

Paa en lille Højning overfor Essinge Kirke laa den gamle Skole. Det var en af Frederik den Fjerdes tohundrede og fyrre i Rytterdistrikterne. Den lignede et Bondehus. En lang, hvid Længe med en Dør og fire Vinduer. Pladsen foran var trampet fast og haard af Skolebørn. Straataget var grønt af Mos, de hvide Vægge havde Fugtpletter. Grunden var tjæret.

En Række høje, ældede Træer skyggede indover Skolen.

Sommerdage var der en Kølighed — en festlig Kølighed — inde i de lave Stuer.

Inger længtes efter at gaa og bestille i disse Stuer den hele Dag.

Reier, sagde hun. Her skal alting komme til at glinse og være blankt. — Kanske skal vi ha Gardiner —?

Det skal vi vissenok, nikkede han.

Og Komode?

Javel.

Og Sofa.

Osse nok Sofa. Men vil du saa tage Kappe paa isteden for Hue?

Hun saa angst paa ham — slog Armene om hans Hals og tav.

Det hører jo vissenok til, lille Inger — — — nej, du maa ikke græde, bær kuns Huen, naar du helst vil.

Reier, kan jeg gaa med Hue, naar vi faar Gardiner.

Ja saaminsæl kan du ded! Min egen kønne Pige!

De sad paa Havbros Trækasse og talte om, hvor Sofaen skulde staa.

Pludselig spurgte hun: Er det sandt, du holder Præken her i Skolen om Avtenen?

Sandt er det, min Pige. Jeg kan ikke sige Nej, naar jeg bliver bedet saa indstændelig derom!

Maa der da prækes andetsteds end i Kirken?

Ikke efter Loven, svarede han. Derfor har jeg aldrig sagt det til dig. — Men de huer min Tale og siger, at de har behov den Trøst, jeg giver

dem. Kan jeg saa sige Nej, naar jeg elsker Guds Ord?

Du har vel Ret, svarede hun. Men har du Loven imod dig, saa er du vel belavet paa at slippe Skolen og blive Bonde ude i Thüesgaard.

Han foer sammen — knugede hende til sig.

Nej, Inger — nej. Jeg kan ikke undvære Skolen!

Saa skal du passe paa, Reier! svarede hun og rejste sig.

Havbro fulgte med Inger et Stykke derudad.

En Middagsstund kom Sørren til Thuesgaard. Inger var ene i Stuen, hun bød Sørren sidde nør.

Sørren sad og tværede lidt, foroverbøjet, skurende Træskoene mod Lergulvet.

Saa sagde han: Du ved nok, Inger, at je gør itte novet undt — der er itte novet undt i mæ — er der vel?

Nej, Sørren, svarede hun. Jeg kan aldrig sige dig andet paa end godt.

Men nu er der ded Inger, je hår sat mi Sind til at faa dig.

Du kan gærne tie med det samme, Sørren!

Nej, nu vil je snakke engang. For dig vil je hå og ingen ander. Je ska sige dig, at i Avvtes vår je til Helligforsamling hos Skoullæren.

Hvor kom du der?

Ja, je fik Køvmand Herlighed til at tå mig med, og hvad je nu ka fortælle, om ingen af de andre vil, ded er nok til at vippe den Skoullær, han ska være glad, beholder han friske Lemmer og itte faar den højre Næve hugget av!

Ja, du ser saa vist paa mig, vil du hå mæ, skal Skoullæren gaa fri, vil du itte, saa skal han bøde!

Inger havde Haanden i Bordskuffen — Haanden om Brødkniven. Sørren saa det. Hun var bleg. Og han rejste sig skyndsomt, gik til Døren.

Nu ka du betænke dig trej Dave!

Søren var ude.

Inger slap Kniven, drog Vejret tungt — hendes Stemme døde hen . . . Hun stirrede længe tomt udad de smaa Ruder. Men hun saa som til Rode alt det onde, der var i Vente. Og hun led alle Smærterne i en Stund.

Da bøjede hun med et Hovedet dybere — hun klarede sit Syn ved at fæste Blikket paa de Ting, der var nær. Bordet, Kisten, Sengen . . .

Dernæst gik hun med kraftige Trin ud i Stegerset. Fyldte Mælk i Strippen til Kalvene og gik over i Stalden med den.

Ved Aftenstid bandt Inger sit Hovedklæde og skyndte sig over Markerne til Essinge.

Hun fortalte Havbro om sit Møde med Sørren.

Han tav og skjalv.

Da brød hun i Vildelse mod hans Bryst, spændte Armene skærmende om ham.

Reier, Reier, du maa ikke græde — det bliver ikke Skolen, de tar fra dig.

— Drengene larmede ude paa Gaden. Stormen piskede om Husene.

Inger vilde gaa ene hjem. Sanseløs føjede han hende deri.

— — Inger gik til Thygesgaard.

Sørren og Heedvig sad i Mørket og biede paa at blive tidige til Søvnen.

Hun kastede sig tungt paa Bænken indenfor Døren, og uden at høre efter deres Tiltale, sagde hun:

Skaf Kongebrev, Sørren. Det ske snart, vil du givtes med mig! Og Brylluppet skal staa i en fremmed Kirke.

Hvad siger du? raabte Sørren.

Jøss dov, jøss dov, udbrød Heedvig.

— Inger slog Døren i efter sig.

— Moer og Søn stirrede paa hinanden.

Du faar hende Dreng, sagde Heedvig. Gu faar du hende.

Ia — io — i gammel Dave var der mange og ku heks — nuomstunder kuns de faa!

Ingers Bryllupsdag kom med en Strøm af Storm. Lys Storm med Slyngekast. Og Solen stod højt mod hvide Skyer.

Sørren tøjlede de sorte Heste. Strandgaardene havde altid sorte Heste. Inger steg tilvogns.

De kørte bort.

Om Aftenen var Mordin og Malenne ovre i Thygesgaard. Heedvig mente, det var rettest, de fik Nadderen der, siden Inger ikke vilde ha Bryllupsgilde.

Heedvig havde lavet alting rigtig pænt til og opredt en god, stor Seng i Mellemstuen for Brudefolkene.

Mordin og Malenne biede paa Nadderen og lyttede efter Vognen. De var i Kisteklæderne, derfor lidt tavse, hverken glade eller bedrøvede, kuns højtidelige.

I ka saagu godt sætte jer op for Bordet, sagde Heedvig. De sorte maa strast være her.

Men Mordin og Malenne satte sig ikke tilbords for een Gang budt. Først tredje — fjerde Gang kunde de være bekendt at tage imod Tilbuddet.

. . . . . Mon dov itte snårt de sorte sku være her? hviskede Mordin lidt efter.

Ded ka blive, hvad Øjeblik ded ska være, svarede Pigen, som var inde med et Fad.

Mordin rykkede sig en Kende højere op paa Bænken. Malenne sad og sukkede nede ved Døren.

Der gik en halv Times Tid.

— Nu ka de sorte da'tte være langt borte, sagde Malenne.

Ded er et Par, der ka flytt Skankene, svarede Mordin. Og Sørren han forstaar at bruge dom.

Vognen skraldede i Porten. Mordin hjalp Tjenestedrengen at spænde fra.

Sørren og Inger kom indendørs.

... Saa fik de omsider Has paa Nadderen. Der vankede osse en Taar Kaffe. Og saa var de nok tidige til at komme i Seng.

Mordin og Malenne gik, Tjenestefolkene søgte deres Aflukker. Sørren stod ene i den mørke Port og stængede Laagen.

Da kom Inger derned.

Hov lidt, Sørren! Jeg skulde en Vend hjem!

Du er her vel snårt igen, Inger?

Ja — i Morgen tidlig!

— Hår — hår du itte lovet for Alteret, du vil være min Kvinde?

Hendes knyttede Hænder tørnede mod Portlaagen, saa den klingende fløj op — Stormen braste ind over dem.

Fra i Dav agter jeg hverken Alter eller Løvter! hviskede hun hæst — og var ude i Mørket.

Sørren stod og holdt paa Laagen. Han fik besindet sig til at lukke den og ikke sætte Slaa for,

Hun bliver mig haard . . . mumlede han, idet han gik ind.

— — Ja, der er en rejtig god Seng til jer oppe i Mellemstuen, sagde Heedvig.

Naa er der ded, Moer.

Heedvig begyndte at løse Huebaandet — og lod Skørtet falde.

Sørren sad og gloede op i Loftet.

Kommer hun itte snårt, Sørren.

Nej. For hun vil itte, Moer.

Er I tovlig?

Sørren lavede sig til at gaa i sin gamle Seng.

Nej, Moer. Hun er saanen, at man skal nødes til at la hende være saanen!

Heedvig fnøs.

Man sku saagu næsten trou, hun ku hekss!

„Herligheden“.

Der var i Essinge By enkelte, som længtes efter noget mer end det vante: Løftelse, eller Knugelse, blot noget mere rystende end gammeldags Kirkegang.

— I Sværsted huserede paa den Tid en stor Tyvebande, som stjal alt, hvad der kunde stjæles. Folk købte baade Kaarder og Pistoler til at have i Sengen hos sig. Bare de havde Fred for Liv og Ejendom, tænkte de ikke paa mer.

Men i Essinge, hvor Rytterpistolerne ikke var nødvendige, der lagde man sig med Salmebogen — eller osse grov man sig kuns ned i Dynerne og sørgede for at blive varm.

Købmand J. T. Hansen var den fremmeste af dem med Salmebogen.

Han kaldtes Købmand Herlighed.

— Jens Theodosius var købstadfødt i et fattigt Hjem. Han nemmede tidlig at hytte sig selv og

nærede sig nok som Dreng mest ved Rejeheste og Krabber, som var at fange i hans Fødebyes Havn.

— Naar han nu siden fortalte om Guds Godhed imod sig, begyndte han altid her ved Rejehestene.

Han havde faret tilsøs i nogle Aar — stadigt som Kok.

Da steg en Drift hos ham til at handle. Og Theodosius gik i Havn med flere Aars sammensparet Hyre.

Han begyndte smaat og prangede med røgede Sild. Derefter med Laks — omsider med fersk Fisk.

Og saa naaede han at faa Købmandshandelen i Essinge.

Han var ved de tredve Aar. Lille og mørk. Omhyggelig lunt og tæt paaklædt — pillen.

Hans Fingre famlede saa ømt og blødt paa Poser og Papir, men især paa Pølser, Klipfisk, røget Sul.

Og bag Disken snakkede han endnu med sine Kunder, naar de var et Stykke nede ad Gaden.

J. T. Hansen var — uden Lige — Essinge værste Snakkebroer.

— Trods hans slidsomme Liv boede der i ham Rørelser, stærke som hos den, der ikke befatter sig med andet. Han snakkede for to — følte for ti — og han kunde begejstres for hundrede Mand.

Han troede mængdevis. Jo ældre han blev, desmer blev der ogsaa for ham at tro. Mange Mennesker havde han omgaaedes, særligt Snit havde han paa at møde særlig troende, og

Theodosius tog mod alles Tro. Troede og begejstredes.

Naar han stod bag Disken og hans Øjne straalede, mens han rensede sin Mund med Tungen og bladede i en Bunke Klipfisk, ømt, som i en hellig Bog, da kunde han give sine Følelser Udtryk, saa Tænderne rystede i hans Mund.

Aa—haa—aa—aa, denne Mand, denne Mand, jeg kysser Sømmen af hans Klædebon — herligt — aa—haa—aa — herligt.

Manden var i denne Tid Havbro.

Det havde været Pastor Knyttel. Men Præsten unddrog sig stadigt Herlighedens Hyldest. Pastor Knyttel holdt af sømmelige Lovord og flyede denne Sømands vilde Hyl.

Bønderne grinte lønligt ad Herligheden.

Men Havbro havde faaet Øjet opladt for Aandelighed paa en anden Vis end Bønderne. Han studsede ved at være Vidne til Herlighedens stærke Begejstring for alt, hvad der var godt — og hans hede Tro paa det gode.

Herligheden havde læst meget, hørt meget, rejst meget. Han kunde fortælle — men bedst kunde han lytte . . .

Da han en Aften ydmygt kom med Bibelen under den ene Arm, Salmebogen i Haanden, bedende Skolelæreren lægge ud for ham og nogle faa andre, kunde Havbro ikke sige Nej. Det vilde voldt ham svære Anfægtelser. Og han lo ikke ad Herlighedens tovlige Spræl og Snak, men han tænkte:

Ded havde Fåer gjort!

— — —

— — —

Pastor Knyttel havde advaret Havbro.

I dyb Hemmelighed bag tildække Vinduer lød dog bestandig Gudsord om Aftenen fra Skolens Katheter.

— — — Det var en Mørkningsstund, et nyt Møde skulde snart begynde, Havbro sad og læste i Bibelen.

Da kom Inger med stort Klæde over Hovedet listende ind.

Havbro sprang op.

Hun kastede sig blot stille mod hans Skulder. Svarede ikke paa hans Spørgsmaal, aandede næppe.

. . . Saa begyndte hun pludselig at fortælle, hviskende, men klart, underlig roligt — hvad der hændte i Gaar . . . .

Da hun tav, sad Havbro med hende paa sit Skød. Taarerne fra hans Kinder randt nedad hendes Ansigt.

Hun laa trygt, han foer op:

Inger, du er givt. Her sidder — vi!

Vel er jeg givt, Reier — jeg er ligegodt din, som jeg før var!

Han lænede sig mod Chatollet, knugende Bibelen mod sit Bryst — lukkede Øjnene.

Inger stod lidt og saa paa ham. Hun gik hen og tog fast om hans Hoved, drejede det til sig og kyssede hans Mund . . .

Sent og trægt vældede Havbros Tanker. Før han vidste det, var hun ude.

Og han sad ene paa Trækassen, rystende af Kuld . . .

Stuen gled bort fra hans Syn. Tværedes ud som Jordvolde i Regnvejr . . .

Da traadte Herligheden ind. Havbro hørte hans Røst rulle og Tænder klapre, han rejste sig — —

Det var kun et Nu, saa sad han paa Trækassen igen.

— Men Herligheden laa ude paa den haardttrampede Skoleplads og jamrede.

Majåne Muenses.

De gammeldags Bondestuer kan være svært mørke, ja skumle. Inde hos Majåne Muenses var der altid Lysning at se. Og hendes Stue havde dog kun de to smaa Fag Vinduer. — Langbordet, Omhængssengen stod her som andetsteds.

Det var Havbro en Lindring at komme herind. — Og han kom her til Madtid tre Gange hver Dag.

— Majåne sad med sin Rok eller sine Karter og smilte.

Nu løb hun ikke hid og did som før. Siden Muens var død, var hun i Ro.

Alstillens smilte hun.

Havbro sad og saa paa Majåne. Han kunde blive trygt tilmode derved.

En Aften, han stod i Døren for at gaa, rejste hun sig og lagde sin Haand paa hans Skulder.

Ovt paa, min Søn, der skeer stændig novet til vo't Held!

Ja, ja, Moer! mumlede han. — Det kom helt uvilkaarligt, han kaldte hende Moer. — —

Hver Søndag Eftermiddag eller Aften læste han et Stykke af Bibelen for Majåne.

Hun havde jo været med til Helligmøderne. — Siden Muens døde — sagde hun — ka je itte saanen gaa i Kirke — der er saa dødt, naar man er alene. Itte saa dødt i et rejtigt Hus.

Men nu var Helligmøderne i Skolen endt. —

Thi: gav Inger sig selv hen — haardt mod hans Vilje — for Essinge Skolekald, da var dette saa dyrt, at det aldrig maatte sættes i Vove.

Alligevel var det ikke let at drive Røsten helt ud af sin egen Mund. Saa læste Havbro for Majåne.

Og hun lyttede, det gjorde hun vel — men hun hørte vist ikke det hele . . .

— En Søndag, mens Solen gennem Vinduerne lagde Tavlbrædt over Bordet og Lergulvet, fortalte Majåne om sin Ungdomstid — fra den Gang, da hun begyndte at ovte paa, hvad der ku hænde.

Hun skød Rokken bort, men hendes Hænder var ikke i Ro, bestandig strøg de og glattede paa det brede Hvergarnsforklæde.

Se, min Moer, de kaldte hende Stine Spille-

mands, hun sad Enke med disse to Gaarde, denne og saa Hans Jeens. Han er mi Søskendebårn, som Moer tog til sig, da hans Forældre døde, hun vilde itte, han sku ud at tjene for fremmede.

Saa vovste vi op tesammen, og der vå alder et undt Ord imellem vos. Ded vår itte sjældent, vi maatte staa enander bi, Moer hun vå skrap. Hun vå af den Slavs, som itte behøver Mandfolk til at styre for sig. Hun ku gi Beskeen her og Beskeen der. Ded vår itte Fjanteri, hun rendte med.

Saa bløv vi i den Alder, vi begyndte at tænke paa Kærest.

Men Hans vå saanen en sinnig Kåhl — han brugte kuns Kommês med'ed. Je vå ud af en anden Slavs . . . og som je fuldte etogtyve til Mikkelsdav, saa fik vi denher Klemmen at tjene til Foraar.

Ded vå en lille gesvindig Knæjt. Rask til alting, men itte saalige at stole paa, for han havde itte andet i sit Hoved end Syngen og Spillen. Han ku glemme baade Bæster og Plov, men saa gjo ded helleritte ham novet, at Moer skældte ud — og ded er itte hver Kåhl, som lar sig skælde ud af et Kvindfolk.

Klemmen vå ligeglad og ligegod. Om Avtenen saa spillede han. Sin Fløjte havde han selv lavet udaf en Hyldepind. Og Kåss hvor vi dansed alle vi unge — og Kåss hvor han spillede. Og lisom vi dansede, saa begyndte vi at synge — og allebedst som vi sang, saa spillede Klemmen op til en frisk. Vi var jo unge nok i Gaardene.

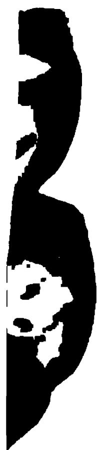
Han vår en tovlig Rad.

En Dav stiller der en seks syv Spillekanter med Horn og Klarnetter og Fioler inde i Gaarden. De var nok nøre fra ded tyske.

Moer hun vå saanen lidt kunstig af sig, med hvem hun huede, og ded Slavs Folk havde hun altidens tiløvers for. Hun bød dom ind i vor Stue og beværtede dom baar med Spise og Drikke. Og Klemmen fik fat i Fløjten, han ku strast spille alle de Stykker, som Tyskerne havde spillet.

De lytt paa ham — og saavith som vi ku kloves af dem, saa vilde de hat ham med ud at spille for Døre. Klemmen han baar skreg og skavede sig for at komme afsted.

Men Mor hun såh blot: Ded er itte et Liv, Klemmen. Og ingen af menne Folk skal gaa paa de Veje! Nej! såh hun, og saa gloede hun lisaa galt te vos allesammen.

Spillemænderne drog nu døres Skud, og vi saa itte mer til dom.

Men Klemmen havde faaet Øje paa at oppe i Mellemstuen over meen Seng, der hængte en Klar'-net. Seen Spillekanterne vå i Gaarde, bløv han dov helt tovlig etter denne Klar'net. Han fik osse mæ til at høre hos Moer, om vi ku faa Klar'netten at laane.

Men je kom alder til Moer med den Snak mer, saanen gloed hun paa mæ og såh dov ingenting.

Je ved nok, hvorfor hun blev gal. Jo, Fåer var Spillemand. Vil sige, han spillede kuns til Gildes, han havde Gaarden og behøvede itte at spille, ligodt

saa gjo han ded! Og ved de Gildeser i den Tid gik ded hardt til med Slavsmaal og Ulykker. Fåer vå nok itte den voveste, og en Morgen kom de slævendes hjem med ham. Daven etter vå han død.

Alder blev ded nævnt i vor Gaard — alder hår je nævnt ded til noven, at han kom saanen af Dave, Ded er jo itte at snakke om, men saanen gik ded nu for sig. Og Klar'netten den lod vi være at røre ved!

— Nu forstaar vi jo vel, hvordan ded saanen pø om pø stillede sig med mæ og Klemmen. Ja, paa ded søde Lav, vi vå gove Venner.

Saa er ded i Foraarstiden, at der skal være et stort Bryllup i vort Nabolav — og vi bliver bidd med allesammen.

To Fioliner og en Klar'net sku spille. Der blev itte snakket om andet end ded Gildes.

Je mindes saa itte mer, end at vi dansede, ded vå novet je ku bruge den Gang. Hvad vi havde smykket vos med, og hvad vi fik for Tænden, ded huser je itikke. Ded gældt kuns om at danse. Og vi ku danse dengang — ude i den store Lo, som vendte til Haven. Mørkt vå der, skønt Lemmene blev aavnede. Men oppe i den lune Krog hos Spillekanterne stod der et Lys . . . Men vi snurrede ligodt, endten der vå Lys eller Mørke, og udpaa Natten saa hujede Kåhlene alstillens dernøre i Mørket — og saa lettede de vos Piger helt op til Hånebelkerne . . . og vi vrælede jo med!

Oppe jævn Spillemænderne stod Øl og Brænde-

vin. Og derilav sloves de hele Tiden. Men udpå Natten vå de kommet saanen i Toet paa enander, at ingen ku skille dom ad. De fleste holdt op at danse for at se paa dette her.

Men Klemmen han drov mæ nør med sæ i den skulm Krog. Der sætter han sæ i den aavne Lem og tåer mæ paa senne Knæer.

Je snakkede til ham, men han tav stille. Lige med et springer han udad Lemmen. Der staar han nøre i Haven og vævter ad mæ — og je tovlig Tøs springer lige lukt i Årmene paa ham.

Men ided Klemmen sætter mæ paa Jorden, saa rejser der sig In op bav en Busk og kiger paa mæ . . . og ded vå saanen et unneligt Øjesyn, han havde til mæ — je hven lige i Vejret. Men Klemmen: han fat om Livet paa mæ og afsted udover Havegærdet.

Je vå saa angest og bange, som je alder havde væt — og je vid itte, hvordan ded gik te, at vi kom hjem og kom ind. Op i Mellemstuen, hvor meen Seng stod, der kom vi osse.

Vi satte vos paa Sengefjællen . . .

Men saa er det, at Klemmen han ser Klar'netten, som hænger paa Væggen inde i Sengen. Han river den te sæ — og med ded samme vå han væk — udad Vindueret.

Je far' jo te og ser etter ham. Og der udenfor Vindueret staar den, vi saa, ham med de unlige Øjesyn.

Om ded havde væt den båre Vårulv, ku je itte blevet værre tepas, end je blev.

Je fik vist Vindueret slavet i — og røg saa paa Hovedet i Sengen. Der laa je og ku hverken faa Ohn* eller Vejr, og je sad itte op den Dav.

Men Åendaven stod je op og gik lisom før.

— Der vå en Hov Snak om dette her i Nabolavet. Klemmen vå rendt afgaarde — nogen havde set ham udad Sværdstedkanten til. Og je vå rendt fra Gildes. Der var de å mente, novet Utøj havde hat fat i mæ.

Men Moer vå rivgal over al den Harm. Hun tvilte vel paa, hvordan ded var gaaet for sig.

Bær Davrefadet ind, siger hun.

Men je havde nær doenet, dengang je tren over Dørtæsklen.

Der paa Bænken sad denne Kåhl og saa til mæ. Je smed Fadet foran ham og rendte ud i Loen hos Hans.

Hvad er ded for in Kåhl, Hans, siger je.

Ja, siger han, hvad er ded for in? I Avtes stod han her i Stuen og forhørte sæ, om itte vi havde Brug for ham — og ded havde vi jo nok, seen Klemmen er rejst til Amerika . . . denneher han hedder nok Muens!

— Ja, han hed Muens, og fæstet vår han. Men je ku hat Sind til at rende afgaarde, forded han vå kommet.

Og ligodt ku je smænd itte holde menne Øjne fra ham. Naar han vå i Marken, længtes je etter, han sku komme hjem — at je ku blive angest

* Aande.

igen. Men ded vå kuns den første Tid, je blev angest.

Ja, er ded itte mærkeligt, som man ka komme til at gøre udaf et Menneske. Alt hvad man ejer og hår, ded er, som ded hørte ham til og sku følles med ham.

Og alder fortryder man paa noven Ting.

— Jo, svarede Havbro. Sin Synd maa man ligefuldt angre!

Majåne smilte hen over ham.

Ded tæn'te je osse paa, hvergang je gik tilaltes i manne Aar. Men ded *ka* itte nytt, min Søn. Hvordan sku 'ed gaaet, om itte som ded nu gik. Saanen har je alletider huet ded bedst. Og saanen sku 'ed vel være!

— De tav begge. Majåne sad og glattede sit Forklæde lidt, inden hun begyndte paany.

— — Ja, je og Muens vi vidst nok, hvad vi vill. Men vi snakked itte om 'ed imellem vos. Vi vidst nok, at vi hued enander!

Der led et Aar — der led vel halåent. Muens han saa til mæ, og han klapped mæ, naar vi vå alene. Kysses ded gjo vi itte. Bejled ded gjo han helleritte.

Saa er ded en Vinteravvten, je vå nøre i Fæhuset og malke. Pigen hun vå syg og Muens vå ene hos mæ. Han holdt Løjten. Men lisom je sidder og stripper en Ko, saa kommer je til at rysts og bævre. For je tæn'te: Hvis Klemmen nu kommer indad Døren.

Muens siger: Hvad fejler dæ, Majåne!

Je svårte ham itte. Je skyndte mæ blot at faa strippet Koen — saa far' je hen te ham, og han skjivlt mæ under senne Årme.

Han så blot: Du ska itte være bange, Majåne. For ded ka alder bliv åent end vos to!

Og seen den Avvten vå vi som Kærestefolk tesammen!

I Sidstningen af Vinteren maatt Moer afsted. Hun gav føst Hans den ene Gaard og mæ den åen.

Der er saa itte mer for mæ at bie etter, såh hun. Du faar dig osse nok en god Mand.

Hun tvilte vel paa vos!

Og da Moer vå død, styrede Muens Gaarden et Aar, førend vi lod lyse.

— — — — Hvad mere? spurgte Havbro.

Ded er snårt Naddertid, svarede Majåne.

— Ja, der gik manne gode Aar for vos. Men Børn fik vi itte. Hans givtede sæ itte og fik helleringen Børn.

Muens han så en Gang: Hvad mon vi ska med al den Ejendom, naar der ingen er etter vos. Mon vi ska beholde al den Ejendom, naar vi ingen Børn faar? såh han.

Men i hans Tid havde vi itte Uheld paa noventing, og Hans ikkeheller.

Men saa vå ded en Dav i Høhøst, Aaret etter vi fik dig til Skoullær. Je og Muens, vi sad i Stuen al-ene, og han holdt mæ i Næven, lisom han altidens gjo, naar vi vå enne.

Saa siger je: Vi ska vel snårt hen at sove, Fåer.

Nej, siger han. Je ka itte sove. — Og saa siger han igen: Je troer itte, du beholder mæ rat længe, Majåne.

Muens dov, såh je. Du fejler jo itnovet.

Je ka blot alder stedes, siger han.

Og da vi nu vå kommet i Seng, siger je: Hvordan er ded med dæ, Fåer?

Je — ka — næsten itte stedes, siger han. Og je vid itte, hvad ded er, der plaver mæ. Men ded vå i menne unge Dave, mens je vå Væver og sad tilhuse hos min gammel Moer, saa havde je ded somtidens med, at je itte ku stedes paa Væven. Og da Moer døde, skilte je mæ av med ded Vævtøj, for je havde ded i mæ, lisom je sku slæve og slæve, at je dov ku stedes. Men ded blev itte meget bedder. Je tov fra et Sted til et åent — je ku ingensteds være.

Je gik saa ud for at hitte mæ en Plads paa en fremmed Egn, siger han. Saa er ded, je kommer til denne Gildesgaard om Natten. Saa saare je fik Øje paa dig, Majåne, saa vå der Lindring.

Ja lige saadan såh han.

Og seen har je itte fornemmet til Sygen, naar je kuns maatt slæve og slæve der, hvor du vå. Men nu er Sygen der igen, Majåne — og nu er der itte novet Raad, den vil saa skille mæ av med Lived!

— — Ja, je tæn'te jo itte stort paa, hvad Muens såh den Avvten. Han vå jo ligodt hel frisk.

Men ded gik, som han såh. To Dave etter tov Hjivlmanden Maal af hans Kiste. — — Aajo. Vor-

herre lad mig hitte ham igen — helles troer je itte, Muens faar ded godt.

Majåne holdt op med at glatte Hvergarnsforklædet. Nu bredte hun det blot ud over hele Skørtet, lagde Hænderne til Ro i Skødet og tav.

Havbro rejste sig snart og gik. Han vilde ikke bie og faa Nadder. Han vilde ikke gaa hjem i sin Stue. Saa vankede han udad Vejen, som førte til Sværdsted.

Han havde svære Anfægtelser og gruede for sin Tvivl. Thi naar det gjalt, hvormeget troede han da i sit Hjærte af det Gudsord, han nys havde læst, og hvad gavnede det at lægge ud: Majåne kunde dog ikke tage mod anden Tro end den, hendes Forfædre og hendes eget Levnet havde skabt. — Han mægtede ikke, han nænnede — og kunde — ikke splitte hendes Tryghed med sit stakkels Vankelmod.

Synden har du, den boer i dig. Naaden kender du ikke!

— Han satte sig paa Grøftekanten og stirrede ud i den graa Aftenhimmel . . .

Hvorfor skulde han blive Skolelærer — og være saameget klogere end de andre . . . og dog pines saasvært af dette . . .

Bondeæt — og ikke Bonde!

Klemmen Klarnet.

Det var syv Aar siden! Inger var ikke mere helt ung.

Havbro havde set hende i Kirken — en sjælden Gang. Udad Stranden til kom han aldrig. Sin Skolelod havde han forpagtet bort.

De talte ikke sammen siden den sidste Aften.

Havbro vilde holde sin Sjæl ren og ikke begære! — Men derfor saa han dog, at hvert Aar gik unyttet hen — endskønt han nyttede al sin Ævne.

Ja, han fik Ros af sine overordnede. Men han kendte aldrig nu Hvilen efter at have arbejdet vel.

Alting flyede ham. Ingen havde hjemme hos ham og han ingensteds. —

— Han stod i Skoledøren og saa Børnene vrimle bort — hjemad. Havbro kunde faa Taarer i Øjnene, naar Børnene gik fra ham.

Næste Dag kom de igen. Men hvor var de henne fra nu af. Og naar de blev konfirmerede — saa var de ikke hans!

Gaden var tom.

— Da kom der en fremmed Mand gaaende.

Et underligt Menneske med en gammeldags høj Hat paa det løftede Hoved. Tilsølede Klæder. Flere Lag lasede Trøjer og Frakker, som uknappede flagrede ved hans ilende Gang. Og i alle Lommer Bunker af Papir.

Han slog ud med begge Arme, hævede dernæst Hatten til Hilsen og foer videre midt gennem Pløret . . .

Men udaf tre Smaahuses Døre sprang en Flok Børn — og de gamle stod i Forstuerne.

Hej — du — Klemmen, syng vos en Vise, Klemmen Klarnet kom ind til vurt!

Saa smuttede Manden ind ad den nærmeste Husdør.

— — Havbro blev staaende til Skumringen.

Da kom der først Liv i Gaden. De samledes omme ved Hans Jensens Gærde alle de unge, som raadede nu efter Naddertid. Nogen sang og nogen vrælede — hver en havde gaaet i Skole hos Havbro, men de fleste var borte, var Karle.

Og Havbro længtes. Han vilde samles med dem igen. — For sin egen Værdigheds Skyld burde han blive i Hus. Men han stoppede sin store Pibe og vandrede nedad Skolebakken.

De stod ved Hans Jensens Stengærde. Drengene slog tilmaals efter Ånemetts Gavlluge. Karlene røg Tobak, snakkede — og langede Øretæver ud til de Drenge, som ikke passede deres Dont med Gavllugen, men lyttede efter Storefolks Snak.

Saadan var Aftenens Begyndelse.

Havbro hilste. Alle Huerne fløj af. Men inde midt i Flokken lød haanlige Grin.

Skolelæreren stillede sig med Ryggen mod Stengærdet og vekslede nogle Ord med de nærmeste.

De svarede kort. Og den Grinen blev ved.

Han sagde en Spøg. Da brød hele Stimlen ud

i Hyl, og naar han tav, talte ingen til ham. Han prøvede Gang efter Gang. Omsider skønnede han, at han tirrede dem. Klangen af deres Latter og Raab havde noget forborgent hadfuldt i sig.

Saa gik Skolelæreren.

Og Drengene tog atter fat paa at stene Ånemetts Gavlluge. Havbro fulgte Hegnet et Stykke. Idet han traadte ud paa Gaden, foer der baade Pulter* og Stavere efter ham inde fra Stakhaven . . . fra hans egne Børn!

Hastigt sprang han opad Skolebakken. Derfra lyttede han — og det lød i Skrig og Tummel:

Klemmen — Klemmen Klarnet, kom hen til vos — syng en Vise . . .

Havbro listede sig ind. Han var træt, haabløs — ensomstung.

Der ovenfor Majånes og Hans Jensens Gaarde laa et gammelt Hus. Der boede Ånemett. Hun var Vævkvinde, sad saa enlig og slog sig Føden sammen ved Væven — og skæv var hun. Ryggen var gal paa hende.

Inden Døre holdt hun sig næsten altid, og saa man hende en sjælden Gang — man saa hende aldrig glad og fornøjet. Kummer var det altsammen: hendes store, ængstede Øjne og hendes vindskæve Skikkelse, hendes stakkels krogede Fingre, der ikke

* Pulter, Jordklumper.

rettede sig ud og ikke kunde knyttes mod Haandfladen.

Ingen brød sig om Ånemett eller gav sig af med hende. Der var jo aldrig en Smule Fornøjelighed ved hende.

Gammel Skik er det, at naar Vævgarnet skal i Renden, saa kommer Gaardkvinden, som lar det væve, og hjælper til. Ved den Lejlighed har hun gærne lidt godt med sig, saa der kan blive et lille Rendegildes bagefter. Det er en Fornøjelighed. Men hos Ånemett blev der ingen Spas. Sladder og Folkesnak kunde hun aldrig med. Det var kedsomt for Gaardkvinden. Nej, Ånemett, hun duede til ingenting, hun var ikke værd at la rende hos.

Hvad der nu saadan kunde ligge paa Ånemett, at hun aldrig kunde være som andre Folk, det er ikke nemt at vide, for Ånemett nævnede aldrig et Ord derom.

Men ellers kunde alle de Skidtunger, som løber paa Gaden ved Nattetider, volde hende Bryderier nok. De slog Sten paa hendes Hus, stoppede hendes Skorsten, og meget andet havde de for. Hun gjorde dem dog ikke det ringeste ondt.

Det var nu en gammel Skik ligesom Rendegildes at slaa Sten paa Ånemetts Gavlluge, og Ånemett gik altidens med Frygt i sit Sind for dets Skyld. Naar hun hørte, de støjede, fik hun ikke Ro i sit Sind, førend hun havde kigget gennem Lugen efter dem: Om der var noget galt paafærde med hendes Hus — eller om Drengene fik Hug. Hun havde Ynk over de Skarns Unger.

Naar hun hoppede ned fra Væven og sneg sig ud i Loen, kravlede op paa Rendekisten og tittede gennem en Revne i Lemmen — saa hurrede Stenene imod hende.

Og Ånemett foer ind jævn Kakkelovnen. Bestille noget, mens det stod paa, kunde hun ikke.

En Dag forklagede hun sig til Hans Jensen. Han var saadan en stille, godsindet Mand — men polisk var han. Han grinede lidt ad hende. Men saa sagde han:

Hused, nej ded Hus, ded ka alderd forgaa. Sikke Egetømmer, sikke Planker — lisom menne Luhr. Næj, Ånemett: Hused ded staar nok. Kaske Gavlen gaar med . . . ja, nu ska je snak med de Satens Unger.

Men Hans vovede sig ikke ud ved Nattetide, ligesaalidt som Ånemett. Og hvad hjalp det, at han skældte sine Folk ud ved højlys Dag.

Ånemett trøstede sig med de Ord: Ded Hus ka alderd forgaa!

Men gammel Skik forgaar hellerikke let. Faer efter Søn i mange Led havde hadet paa det Hus. Ingen agtede det Huses Ejer.

Det var rejst til Rytterstald i Fjendetid. De gamle kaldte det endnu „Rutterstalden“. Siden ejede mange det, men enhver, som tog Bo her, var Bysens Folk rede til at drive Kommers med.

Lervægge faldt — blev klinet — og faldt. Rytterstalden stod med tykke Egeplanker og murede Flisestens Vægge. De gamle sagde altid: Ded Hus ka

alderd forgaa! De var egentlig misundelige paa det Hus.

— Den første, man mindes, som boede i Rutterstalden, var en gammel, halvtovlig en, de kaldte ham „Bøtossen“. Den Enke, han givtede sig med, havde vistnok Huset efter sin første Mand, men det siges ikke for bestemt. Hun døde. Bøtossen fik en ny Enke. Han døde. Enken fik en ny Mand, han hed Las Haen. Hun døde. Las Haen fik en ny Enke — han døde, og Enken givtede sig med Nis Aen, som var fuldet etter gamle Per Nilen, Essinge rigeste Bonde. Men han døde osse snart, og Enken fik en ny Mand. Hun døde saa, og Manden — Jens Jeen — fik en ny Kvinde. Da nu denne Kvinde fik Lov til at skivte Mand, saa tog hun Kristoffer, som dengang, hun døde, sku ta Ånemett. — Og paa den Vis fik Ånemett Hus med Mand til.

Nu kunde hun ha været glad — og hun burde ha været det, men var det ikke. For Manden han task hende, dog ikke saameget, at hun havde Meen deraf. Og saa tilsidst gik han hen og hængte sig. Og nu skulde Ånemett ha været glad — om hun forstod det — nu hun ikke havde ham at føde paa.

Men nu drak Ånemett. Folk sagde det for vist. Skønt ingen saa hende fuld. Hun havde ligegodt faaet Smag paa Snapsen. Kaffen var jo tynd, Bønner ere dyre, derfor kommes Brændevin paa. Det nytter ikke at sige andet: en Dram er bedre end bare Vand. Ånemett glemte Vandet. Hvad er der vel saa ved Cikorie?

Endnu vov hun. Men naar Stenene foer ind gennem Huller i Bræddegavlen — dundrede hen over Loftet, og Leret, som var lagt paa for at tætte, brød løs i store Flager — saa krøb Ånemett tilsengs med Hiverten.

— — —

Nu kommer denne Spillekanter og Visemand tilbys. Folk kendte ham ikke straks, men de blev snart kloge af, det var Klemmen.

Klemmen Klarnet. Med tre flagrende Skødefrakker, en Stumptrøje, to Veste og en hvid Vadmelsbul. I alle Lommerne havde han Viser, indenfor den inderste Vest sin dyre Klarnet.

Han blev hurtig velset. Han var en snurrig Fyr til at gaa om ved Folk. Hvad en sagde, det sagde Klemmen stik imod. Han grinede Folk lige op i Synet, naar de vilde trættes med ham. Og de gamle, trættekære Bønder kunde han gøre flyvgale paa et Øjeblik.

Klemmen falbød sine Viser og sang Tonerne, for at Køberne kunde lære dem. Rostes en enkelt Vise fremfor andre, sagde Klemmen: Ded er en Løgnevise — den, denher, ded er en sandfærdig Vise — I kender osse Manden, som har lavet den.

Han pegede paa sig selv.

Og saa var Visen god, naar Klemmen var Mester.

Han blæste Klarnetten, han gjorde Taskenspillerkunster.

Og han tog Stade for Nætterne i Ånemetts Lo.

Ded var en Sag for sig — ded var sin Sag:

Her havde Ånemett nu siddet og dyet sig i flere Aar . . . ded stakels Fruentømmer.

Klemmen kom tilbyes og gik afby og kom igen i Reestal * hele Sommeren.

Om Efteraaret bestilte han Tillysning for sig og Ånemett.

Pastor Böhme smilede, trak paa Skuldrene. — Nikkede. Viede Klemmen og Ånemett uden Betaling. — Rystede paa Hovedet bagefter! —

Da Ånemett var bleven givt, skulde ingen ha kendt hende igen.

Hun lo til Drengene paa Gaden. Hun sladrede med Nabokvinderne.

Inde i Stuen var der fint, Kopper paa Dragkisten, Væven vadsket. Murstensgulvet skuret. Klemmen laa i Sengen den halve Dag. Ånemett strøjfede om og skaffede ham lige, hvad han pegede paa.

Men om Aftenen bandede han de Satans Drenge, indtil han faldt i Søvn.

Her hår man rendt avet om saamanne Aar — man hår nylig faat en køn Kvinde og et fint Hus . . . og saa skal denne forbandede Relighed — Onde, raspe, æde . . .

Ånemett hun svarede kuns: Ok, Klemmen, ded ska du alderd bry dæ om — vort Hus ded ka alderd forgaa!

— — Ok Klemmen — en Sorg og Bedrøvelse: derfor ka mæ godt vær lykklig og gladd . . . men

* Perioder.

dengang mæ vå saa enlig, da ku mæ alderd vær lykklig og gladd.

— Ded er sku sandt! udbrød Klemmen. Du er dog den klogeste af vos to, Ånemett. Naar man er lykklig, saa er man lykklig, ja, og gladd!

— Klemmen ku spille, saa Ånemett foer op fra Væven. Gudd, je ku næsten danss! raabte hun. Og Klemmen spillede nu mest hjemme, hvor Ånemett sad og vov den udslagne Dag. Føden fik de. Drikke fik de osse. Sommetider gik de fulde tilsengs.

Bagefter græd Ånemett. Naar mæ er fuld, saa er mæ dov itte rejtig glad, sagde hun.

Ja, ded er sku galt, Moer. Men hvordan ska ded vel blive anneledens, svarede han.

Klemmen spekelerede ligevel paa at forbedre sig.

— En tidlig Morgen kommer han hjem fra et Basselsgildes, hvor han har spillet til Dans. Ånemett havde nær faret udaf Sengen, saadan buldrede han op.

. . . Hej, vor Moer, stil dig for Skranken. Hør, hvad Klemmen siger. For ingen ved, hvad Klemmen kan fjadre paa. Han forstaar sig paa senne Folk, ded gør Klemmen med Klarnetten . . . Hej gamle — for Saten, sover du . . .

Oknej, jublede Ånemett og jog det ene Ben udenfor Dynen.

Bliv kuns liggende Moer, bød Klemmen værdig. Hør kuns godt etter. For nok er je fuld, men je er sku ædru iligevel. Ded er grulig mosomt, og vi ska hå Bahl, vor Moer.

Jo, for de vil danss, de unge. De har ikke en Lo til dør Raadighed. Nu skal de ha vor. Vor store Lo! Klemmen tænker: her paa dette ømme Sted tar vi dom. Han siger te dom: I ka faa min den store Lo, je gør Musik, vor Moer gør Kaffe. Bønner og Brændevin tar I selv med. Nok af begge Dele!

— — For ser du, vor Moer, hviskede Klemmen. Vi spårer, vi spinker. Naar du kuns faar gode Bønner, saa spårer du Drammen. Naar je tuder i Hornet, saa spårer je Drammen. Og altimens de danser, saa spårer de skü vor Gavlluge. Paa anden Vis faar vi sku alderd Fred i vot Hus! — Efter den Tale tog Klemmen Hvil til Middag. Om Aftenen var der stort Bal i Rytterstalden.

Næste Dag vinkede Skolelæreren ad Klemmen, da han gik forbi Skolen.

Hør, Klemmen, sagde Skolelæreren. Hos jer er der nok Fest og Lystighed.

I al mulig Anstændighed og til Maade, Hr. Skolelær, allerunderdanigst at bemærke! svarede Klemmen.

Javist! svarede Havbro. I holder Gilde, jeg vil med til Gildes!

Da tav Klemmen og sank en hel Tomme i Rejsningen.

Javist, Klemmen. De Børn, jeg slipper af Skole, tar I mod hos jer. I er nok en dygtig Mand dertil — men — jeg — vil vissenok osse være med.

Og Klemmen lettede paa sin høje Hat.

Forstaar sig vel, Hr. Skolelær. Ded er vos to, som skal opdrave Svendene!

— — —

Om Aftenen gik Havbro til Rytterstalden.

Ungdommen skævede efter Skolelæreren.

Men han satte sig ganske roligt i et Hjørne og røg Tobak.

Det var ikke at mærke, han var her for Ordens Skyld. De kunde slaas og forliges og skabe sig, som de lystede.

Den Bestemmelse tog Havbro med hjemmefra.

Han sad her og lærte sig en Art Ydmyghed, som det var ham en Lyst at nemme. Han skulde sletintet have frem her — blot se dem om sig og kende dem: alle de, han havde lært at stave.

Være hos Mennesker. Det var jo alletider det, han vilde.

Han sad og hyggede sig i denne Mørkets Sværm.

Disse Karle med bandende Mund og troskyldige Øjne. Og hvor var de Piger glade — og stolte, de hørte — ligesom han — kun hvad de brød sig om at høre.

Ondskabsfulde Drenge trængte sig ind gennem Forstuen. De flokkedes om Ånemett og fik brunt Sukker. „Vor Moer“ kaldte de hende efter Klemmen.

Klemmen tudede. Og mellemstunder — til at hvile sig paa — sang han en Vise.

Saa slog han ud med Armene og sagde:

Skolelær, Skolelær — se, Kors, hvor de er fornøjede!

Tilsidst maatte selve Skolelæreren frem med en gammel Kærestevise, han huskede endnu.

— — Og Klemmen tudede paafrisk. Støv fra Lergulvet stod op mod Loftet. Ånemett var saa gladd, at hun snurrede sig med Karlene.

Først da det lysnede af Dagen, blev de enige om at gaa hjem.

Men midt i Mylderet rejste sig Havbros Skikkelse, og han sang sin gamle Koral.

Nu velan, vær frisk tilmode,
Sjæl og Sind opmuntre dig.
Pris dog Gud for alt det gode,
som han har bevist mod mig.

. . . . og Skolelæreren sang Salmen til Ende.

De stirrede undrende paa ham allesammen. Gav saa Haanden, Farvel og Tak, baade til Skolelæreren, Klemmen og Ånemett.

Dernæst spredtes Flokken i Stilhed over Gaden.

— — Ded vår dov et dejligt Gildes! raabte Klemmen.

Javist, svarede Havbro. Og de var glade . . . . jeg tror de kan blive lykkelige, de Folk.

Hihi, lo Klemmen. Ta for Haanden, ded er sku Hemligheden. — Alle ens Levedave, det gælder kuns om at stjæle Klarnetten!

Inger.

En lav, hvid Firkant sammengroede Huse, Straatag med rundede Hjørner. En sort Port. Indendørs er dulgt!

Skorstensrøg farer ud i Blæsten. Det er alt, hvad man udendørs ser af indendørs.

Fremmed Folk, som kommer førstegang i den gamle Bondestue, dæmper Røsten. Hjemvant Folk taler sindigt og hverdagstrygt. Det, der stundom skjules bag Snakken, forstaar den, som tilbunds kender Oldemoers Standkiste og Farfaers Hjørneskab.

Der sker saalidt indenfor de sammengroede Længer. Der skjules saameget.

Den gamle Gaard er en Verden, hvor den hjemvantes Tanker altid kredser.

— I Essinge Skole kunde Inger, mens hun kom der, drømme et fint Hus, hun smykkede selv sine Stuer, stillede hid og did, som hun fandt for godt. Hun færdedes her frit og sikkert som en Fugl i Luften.

— I Thuesgaard, i Thygesgaard, der kunde intet drømmes anderledes end det var. Og hver en Drøm den var som groet op af Lergulvet mellem Bordet og Omhængssengen og kunde ikke rykkes fra Stuen. Hver en Tanke, som stundede udendørs, mødte Hindring allevegne — og saa sank den ned herinde i det ældgamle Hjems Tryghed.

Men et sære Ondsind kunde gro sig stærkt i de gamle Gaarde.

— —

Sørren var altid god imod Inger — sindig og mild. Han sled og stræbte mer end nogen anden Mand i Sognet. Velstand kom der tilhuse, men Sørren rysts og bævrede af det haarde Slid.

Hun kunde faaet Ynk af ham, havde hun ikke stændigt øjnet denne lurende Stædighed i al hans Færd. Tie og bie det var Sørrens Sind.

I Førstningen knyttede hun Hænderne og tænkte: Hvis jeg holdt paa Brødkniven. Om Aftenen, naar hun laa ene i Mellemstuens Mørke, saa hun baade Leer og Tøjrkøller for sine Øjne.

Men hun blev blot træt og ængstet af denslags Syner. Hun mindedes sin Faers Frygt, saasnart hun som Tøs kom nær det skarpe Mejered — det var næsten en overtroisk Frygt, han bar for skærende Ting . . . Inger kendte den samme.

Nætterne var fulde af Drømme.

Tit drømte hun, at hun var en Heks og stod Sørren efter Livet. Hun kunde dræbe ham, hvis han blot een Gang var hende mutvillig. Saa lagde hun svære Byrder paa ham — kæmpestore Kornsække, men han tog dem. Aldrig knyede han, og hans Øjne gloede skummelt.

Naar Inger stod op af sin Seng med denne Drøm i frisk Minde, saa hun i Spejlet. Hun saa efter, om hun havde „onde Øjne“. — Vist var der kommet et vildt Skær i hendes Øjne. — Var det kanske dette, som værgede hende ni lange Aar.

Hun drog Vejret til sig saalænge at hendes Legem ligesom stivnede . . . . Lad kuns de onde Øjne skinne paa ham . . . lad dem skynde Døden over ham!

Men naar Inger havde redt sit Haar, stod hun endnu en Stund ved Spejlet. — Hun løftede forsigtigt af en Klædekurv en fin, hvid Kappe — en saadan som Skolemadammer brugte. Hun bandt den om sit Hoved — stirrede paa Billedet derinde.

Uden Tanke, thi Tanken fik altid Lød af de fire Længers Verden, endskønt den sletikke hørte hjemme her.

Hun fornam kuns en stille Lise: en kort Stund det hvide om sine Kinder.

Saa lagde hun atter den skønne Kappe i den halmflettede Korsklædekurv — og tog sort Konehue paa.

Dernæst gik Inger ud til Spandene og Mælken.

Hun passede dog altid, at hun ikke kom til at se ned i Kærnen. Onde Øjne de øder Mælken og spilder Smørret!

En Dag hørte Inger, at Morten var bleven simpel. Han og Malenne boede ene derude paa Skalbanken. Søndageftermiddag gik Inger saa et Vend ud at se, hvordan de havde det.

Ja, Morten havde en Syge, og Malenne vidste

aldrig sit levende Raad. Hun græd ikke, men hendes Angst var som frosset — Hænderne i bestandig Vildrede. Hente Doktor vilde hun ikke, for hun mente dog, det var ikke paa det sidste endnu.

Hvis du båre vil staa mæ bi og faa redt lidt under ham! bad hun.

Inger og Malenne tog saa fat om Morten og hev ham hen paa Bænken, hvor de havde lagt Overdynen. Morten stønnede og sled i Ingers Hænder, altmens Malenne redte Sengen. Han hvæste og hviskede. Inger forstod ham nok.

— Malenne ska itte lide noven Nød, Morten — svarede hun.

Og de fik ham vel hen i den opredte Seng.

— Paa Vej hjem kunde Inger ikke slippe den kvalmende, rædde Fornemmelse af at ha knuget Mortens syge Krop i sin Favn.

Det var om Eftersommeren og Skumringstid. Regndisen stod over de øde Marker. Kragerne foer flokkevis op — og var borte med det samme i den halvdøde Luft.

Stien, hun gik ad, var baade smattet og trask.

Alstillens havde hun en Fornemmelse, som der laa noget stort dødt i hendes Favn. Og noget, der bredte sig for hendes „onde Øjne“.

Ond var hun, det vidste hun, det skulde nu saadan være!

— Da Inger kom ind i Thygesgaards Stue, var der mørkt og ingen hjemme. De var nok ved Aftensyslen ude.

Hun blev staaende stille mellem Bordet og Sengen og lyttede — hvad lyttede hun efter?

Hendes Aande gled hastigt ud i Mørket.

Saa bøjede hun sig indover Sørren Thygesens Seng — trykkede sin Krop, sine Arme — al den store døde Fornemmelse — ned i Dynerne.

Og hun aandede lange, tunge Pust. —

Det var det onde, det var Død, hun grov ned i Sørren Thygesens Seng.

Under sine onde Øjne!

Det var helt sælsomt. En Dag, Sørren stod sammen med Karlen og task Rug, blev han, saa han ikke ku orke mer. Han gik indenfor og tog sig en Drik Øl. Det hjalp ikke en Gran. Saa maatte han tilsengs. Og det blev det ikke bedre af.

Han laa tilsengs tre Dage . . . og fire Dage.

Karlen snakkede om, det var bedst, de hentede Dokter.

Jøss nej, svarede Heedvig. Dyrlægen ded ka være, hvad ded er, men den åen: nej!

Heedvig gjorde, hvad der stod i hendes Magt. Hun lod de sorte trave syv Mil væk for at hente en klog Kvinde, som gav en Salle at smøre Sørren i.

Ser du, Inger, sagde Heedvig. Den Salle skal han hå paa sig: stiltiende, trej Torsdagavvtener tillige. — Ja, tillige!

Heedvig slog Kors med dette „tillige“.

Endda blev det vovere med Sørren.

De kunde nu ikke tro ham til Livet.

Det var paa det sidste — hvad Gavn kunde saa en Dokter gøre!

— En Aftenstund kaldte Heedvig ad Inger, som gik ude i Stegerset.

Inger kom og stod foran Sengen, mens Sørren sagde, hvordan de skulde leve, naar han var død.

Inger saa ham næppe. Hun var ond i sit Sind.

Men Sørren talte mest til hende.

Du ka jo gøre med det hele, som du sønnes. Vil du gøre lidt etter, hvad je siger, saa ska du flytt med hele Bedrivten øver i den åen Guhr, og la Moer hå denne . . . je mener, Moer ska hå ded, som hun er våen og itte puttes i et Aftægtshul . . . hvis I vil unde mæ Ro . . . ja, hvis I selv vil hå Ro og gode Dave — naar je er død! . . .

Sørren, raabte Inger. Thuesgaard er min. Thygesgaard er din Moers. Lad det være som det var, mens ded var bedst!

Og hun gik.

Heedvig lagde sin Haand paa Sørrens Pande, og han lukkede Øjnene.

— Der var et Øjeblik, hvor han ønskede sig et sikkert Kirkensord, en høj Salme.

Men i Heedvigs knugende Haand fornam han noget undertrykt stærkt, hjælpende gammelkendt . . . . En klinet Længe paa uhugne Kampesten. Stormen foer og rev, men Længen var gennemgroet, lunende varm og fredfuld.

— — —

— — —

Sørren Thygesen blev begravet, og den nye Præst, Pastor Graff, holdt Talen. En yndig Tale, en herlig Mand. Han var saa ny endnu, og han sluttede med at udtale som sit trøstige Haab, at denne Sørren Thygesen engang vilde opstaa i forklaret Skikkelse, fri for Jordestøvet.

Hans Jensen sagde til Majåne: Je ka itte begrive, hvordan Sørren saa skal se ud? Men Majåne svarte ham: Ded betyer jo itte novet, hvad du ka begrive, Hans!

— Heedvig gjorde stort Begravelsesgildes, og alt var, som det skulde være. Folk drøftede blot, hvad Sørren igrunden var død af.

Nogle mente, det var Tæresyge — andre holdt fast ved, at det kuns var Herrens Vilje. Dokteren havde sagt: Tyfus. Men ded ku jo betyde hver Slavs.

Dagen før Jordefærden var Dokteren kommet ind i Heedvigs Gaard. Han vilde patu se Sørren!

Saa sagde han: Tyfus — Tyfus — rens godt, hvad den syge har benyttet!

Hvad er ded? spurgte Heedvig. Denne Syge?

Gør som jeg siger, svarede Doktoren og gik. Han var gal, fordi han ikke var hentet.

J—a — i—o, snærrede Heedvig. Latinsk og Grovheder ded ka de — åent ka de saagu helleritte.

— —.

Første Gang i lange Tider saa Inger Havbro Begravelsesdagen.

Han sang: Gaa nu hen og grav min Grav.

Mager og gusten var han at se. Det nagede hende, hun havde dog holdt ni Aars Lykke fra ham. — Hvi hændte det ikke før med Sørren . . .!

Og Inger gik en af Dagene ud paa Skalbanken til Malenne. De klædte Morten i Ligdragt. Inger kostede Begravelsen. Malenne gav ingen Penge ud, alligevel havde det taget haardt paa hende, at Morten skulde væk. Hun gik om med Armene knuget til Kroppen, Læberne bøjet ind om Gummerne, græd ikke, men var aldrig en Stund i Ro.

Nu skal du flytt over i din gamle Plads, Malenne! sagde Inger.

Malenne mumlede og gnavede, det lød som Morten selv.

Ja saa kommer jeg herud i Morgen med Køretøjet, sagde Inger.

Da løb gamle Malenne rundt midt paa Gulvet.

Jamen Inger — Bårn dov — hvordan ska vi faa flytt alt vort Inhavbo: to Skave og to Kister . . . . og en Kasse — — ded er dov faale uflysomme Stykker!

Havbro kom ikke til Thuesgaard — og det lakkede ad Juletider.

Inger gik udenfor i Haven, i Stakhaven, paa Toften. Der var saameget at ta vare med Høns Ænder og Smaakræ. Hun kunde ikke være inde.

Himlen var graa de Dage — alligevel høj, Skyerne langstrimede, som let Brises Bølger over Fladvand. Kuns stod de stille.

Regn drev ad Stakkene. Gærdestenene skinnede.

Igennem Graavejret kom Flokke af Krager .... dernæst Maager . . . saa Krager igen . . .

— —

Blæsten susede, da Inger gik ad Markstien. Hun svøbte Klædet helt om sig. Hun gik ad Byen til.

Skolen laa paa Bakken. Graa var baade Tag og Vægge. I de smaa Ruder var der ikke Livstegn at se, hverken Blomster eller Lys. Og det var dog mørkt allerede.

Han gik ene derinde . . . mon han ventede Inger.

— Saa stod de hos hinanden i Havbros støvede Stue. Han tog hendes Hænder. Hun var ængstelig stille. De talte ikke. Men hans Arme holdt om hendes Liv — og hendes Skuldre mødte hans.

Da lød hendes Stemme — imod hans Øren.

Reier, du skulde hørt mig først. Jeg er ikke den, du var Kærest med for ni Aar siden.

Aanej! raabte han. Ti nu, Inger. Det forlanger jeg jo aldrig.

Saadan, som du forlanger det, er jeg den samme. — Men han, jeg givtede mig med, har jeg voldt Død.

Nejnej, Inger, han døde af Tyfus!

Hvad kender jeg til det Navn. Jeg holdt en døende Mand ind til mig. Jeg slap ham ikke med

mine onde Øjne .... Saa slængte jeg mig over Sørrens Seng. — Jeg bad til den onde for at blive ham fri — for at faa dig, Reier!

.... Da saa hun ham, som dengang de skiltes. Han sank ind og blev, som Livet gik fra ham. Hun greb ham fast .... men han rev sig løs og vankede frem og tilbage.

Hun saa hans pinte Ryg svinde i Mørket henne ved Chatollet. — Han standsede dog atter foran hende.

Du vil gaa tilalters med mig, Inger. Du vil angre det onde ... fri dig fra det!

Hun svarede og rakte Hænderne ud —

Da jeg var ung, kunde jeg angre — aldrig mer nu!

Hun stod længe ved Døren, han gik frem og tilbage. Hun ventede hans Blik. Men det flyede hendes allesteds —

Og hun maatte ud og bort .... der var noget i hende, som vilde sprænges. —

— —

Havbro stod stille .... men han havde ikke i sin Magt at staa. Han skjalv — hans Læber kunde ikke aabnes.

..... Midtvejs standsede Inger ved Lyd af løbende Trin. Hun skælnede, det var ham, der kom.

Hans Arme fangede hende — de holdt, som de var groet fast i hendes Ryg.

— Inger mærkede Reier var syg .... helt fra Samling.

Hun drog ham med sig hen til en stor Sten, som ligger i Bymarken. De hvilte sig der.

Hun talte til ham alstillens: saa mildt og tilfreds.

Han sad med Armene om hendes Liv og lyttede. Tyst — saa hun maatte bøje Hovedet og fange hans Aandedrag.

— Inger rejste sig, tavs fulgte han hende, de gik mod Byen. De naaede da hjem i Skolen. Han skjalv og kunde næppe gaa. Han kom tilsengs.

Saa sad Inger paa Sengefjællen den Nat. Hun kunde vaage. Ja, hun kunde vaaget den Nat, om den havde varet Aaret ud.

Hun saa ikke hans Ansigt i Mørket Hans Aandedrag fornam hun, naar hun bøjede sig indover Sengen.

Men dengang Lyset skinte ind, og han stirrede paa hende — stirrede: det var ene Lykke!

Gamle Malenne ude i Thuesgaard fik dobbelt travlt før Julehelligdage. Hun havde faaet Nys om, at Brylluppet skulde staa til Foraar. Hun fejede fra den øverste Stue og til Stegers, men ikke et Støvgran rejste sig efter hende. Malenne holdt blankt, hun var kuns slem med dette Snus i Maden.

— Jeg er vist en ringe Hjælp, yttrede Inger.

I dov, svarede Malenne og snurrede sig en

Omgang efter noget, hun syntes at have glemt. — Naar itte ded huer dig, min Pige . . . je ska smænd nok. Je er jo itte gammel!

Men det er jeg, lo Inger ved sig selv. Jeg er baade gammel og tovlig!

— — Skyerne rev og røg bort over Himlen. Rugageren glinsede. Inger stod ved Havegærdet og saa ad Byen til . . . .

Fra denne Plads var der en svær Hob Steder at se: Gaarde, Boelssteder, smaa Huse med Træer.

Hvi havde hun ikke før lagt Mærke til alle de Menneskesteder?

— — —

Brylluppet stod i Thuesgaard, og der var ikke en eneste i Byen, som ikke var med. Bedemand gik omkring til hvert Hus.

Havbro vilde have det store Gildes.

— Vi vil vissenok være glade for Alverden, sagde han.

Da Gildet var endt, og de to kom hjem i den gamle Skole, tændte hun Lyset og løftede forsigtigt Laaget af en Kurv, hun havde med sig.

Og hun tog den hvide Kappe op — satte den paa — bandt Sløjfen under Hagen.

— Saa Reier, nu har jeg osse brudt gennem den sorte Port. Jeg er her. — Nu maa du sælge Gaarden.

Han lo.

— Nej Inger: Thuesgaard skiller jeg mig aldrig ved!

Tommes.

Havbro og Inger var bestandig paafærde. Hjemme i Skolen og hjemme i Strandgaarden.

Havbro snakkede om, det blev Inger for strængt.

— Troer du ikke, der er fler stærke Folk end du? svarede hun.

Han havde aldrig en rolig Stund at døse hen paa Bænken mellem Træerne foran Skolen. Men det syntes ham, at han nu først ret var Skolelærer.

Det var, som han samlede et Slægtleds Liv — og gav det til det næste Slægtled!

— — I det lange Frikvarter mellem elleve og tolv kunde han naa ud til Strandgaarden og blive der en halv Times Tid. Saa løb den hele Skare Rollinger efter ham med Hænderne fulde af Mad i rød- og blaastribede Lommeklæder, ædende og larmende. Skolelæreren satte dem til Arbejde ude paa sin Gaard.

Drengene slæbte Kartofler ind, som Tøsene skar ud til Kalve og Stude, mens Havbro snittede et Par Kærver til Hestene.

Det hændte, at Klokken var tolv, naar de var færdige. Saa maatte Skolelæreren høre Tabellen paa Hjemvejen. Og i den rigtig travle Tid holdt han Skole under Arbejdet.

Der var dog idetmindste een Hage ved den Vis at give Lærdom paa.

Naar Havbro og de store Drenge spredte Møg,

imens han fortalte om Verdens Skabelse, saa fik enhver i Tankerne Skabelsen til at foregaa just her. Og disse runde Kokke* stillede sig altid siden for Synet, saatit den skønne Historie gentoges.

— — —

Havbros Høstgilde blev en særlig Aarsens Fest. Skolelæreren havde sin Lyst i at gøre store Gilder, byde alle med, som vilde komme.

Det gik til som ved andre gammeldags Bondegilder. Kun passede Skolelæreren altid, at Børnene fik deres Part af Fornøjelsen. De skulde sidde blandt de voksne. Han kom stikkende saa med een Unge, saa med en anden, lettede dem over Bænken og borede dem ind mellem Bysens Mænd og Kvinder.

Og mens Ungdommen dansede til Klemmens Spil, sad de gamle i Stuen og fortalte Pasåsjer. Da sørgede Havbro altid for, at Børnene sad hos de gamle.

Der laa en dæmpet Rastløshed baade over ham og Inger. De var allevegne.

Naar hun trængte sig gennem Stimlen, veg enhver tilside. De, Inger rørte ved, smilede. Det kom saadan af sig selv.

Havbro talte kun lidt, men naar hans Røst lød, hørtes den overalt. Han var ikke længe paa Sted, Folk havde alligevel Fornemmelsen af, at han var hos dem bestandig. Og faldt der et eller andet i

* Møgbunker.

Snakken, som tvistedes om, saa spurgtes Skolelæreren.

Havbro var en klog Mand. Ligesaa klog som Præsten. Men han sagde dog aldrig et Ord, som Folk ikke kunde kloges af med det samme. Det var kanske netop det kloge ved ham.

— —

En Eftermiddag — før Høstgildet om Aftenen — gik Havbro ved Stranden.

— Langtude fra de hvide Bølger foer springende Stormkast ind over Land. Man skulde tro, de jævnede nu hver Højning af Marken — men de fløj kun som Fugle henover — og tilvejrs. I et Blink var de borte.

— Der kom et Par Karle agende med et stort Tospænderkøretøj udad den sandede Vej mod Stranden, hvor Bymændene havde Jorder. Paa det Strøg laa ogsaa nogle fattige Huse. Folkene her tog Fortjenesten halvt af et Garn i Strandkanten, halvt af at passe Bøndernes Kvæg og Faar. Ud fra et af Husene stavrede en gammel Mand. Tospænderkøretøjet holdt et Stykke borte. Karlene stod af Vognen og hamrede løs i noget Vraggods paa Standen.

Da Havbro saa Folk færdes, blev han som sædvanligt rykket ud af sine egne Tanker.

— Han gik uden nogen bestemt Aarsag efter den gamle Mand.

Skolelæreren fulgte Strandbrinken, den gamle alkede nede i det grønne Tangvred.

Goddav Tommes, raaber Havbro.

. . . . Hardd Vejr! brølede Tommes og snærede Halsklædet.

Havbro rakte ham en Haandfuld Tobak.

Ta en Skraa løst, Tommes.

— Idetsamme satte Mændene derhenne sig tilvogns og agede bort med en Hob Brænde,

Tommes pegede efter dem.

Ded vå „Brisen". Dælen brænd mæ! Jou. Ded vå Jens Klavs' Baad. Nu er ded ti Aar seen, Jens døde, al den Tid har „Brisen" staaet her.

— Jens Klavs? svarede Havbro. Det var en rask Mand!

Tommes fodsede i Tangen og gloede op . . .

Ded er sandt, Skoullær. For je — je kendtt ham. En krathændet Mand, han havde Dælen b'rænd mæ selv bygget sin Baad. Og — og: ded vå et Fartøj. For — je — je hår selv sejlet med ham — femten Aar. Jou, Dælen b'rænd mæ!

Men saa er ded nu, at desse Bønder holder Auktion paa Baaden . . . . mæ er jo itte klov paa den Kommess — heller ingen Penge, tør itte by med de rige — alt for blu . . . . og saa slaar denne Gavtorsk til Herredsfoged nør i Huggeblokken. inden man faar sig betænkt — jou — Dælen b' . . .

Jah, svarede Havbro. Bryd dig aldrig om det, Tommes. Havde du haft Rorpind eller Skøde i Næven . . .

. . . Saa sku je Dælen b'rænd m— betænkt dom! fortsatte Tommes. De sku faat skyltt' sæ.

— — Skolelæreren og den gamle gik tavse

dertil, hvor Baaden havde staaet. Raadne Splinter og rustne Jærnbeslag dækkede det gule Strandgræs, Tommes ragede, til han fandt en Brædtstump med en lille tyk Glasrude i, saa stor som et Spillekort. Han puttede den indenfor sin islandske Trøjelas — og saa til Skolelæreren.

Ska vi følle ham til G'raven, Skoullær'. Mæ sønnes itte, ded vår formeget!

Og saa gik de efter Vognen med Vinden agterind. Det føg med Sand og Tangstraa — det begyndte at mørknes.

Jou, sagde Tommes. Vå Jens Klavs her, han havde Dælen b'rændm g'rædt!

— Er ded itte osse bed'røvligt, at hans Baad skal gaa for Vejret op gennem en Bundes Skorsten?

Jou! svarede Skolelæreren.

— Og disse mangfoldige Penge, vi sejlede op med den Baad. Jens havde baade Kvinde og Unger. De er nu væk, lisom han. Drengene sejler — eller de sejler kaske itte mer! Tøser? Nej, ded havde Jens itte! Men vi sejlede op, hvad de Knæjte sku leve av. For Kvinde og Unger — ded hår je altidens væt fri for.

Den Tid, Skoullær, da vå je Mand paa Dækket og Mand i Havnen. Je hår gaaet i Land fra den Baad — og je hår tået min Tørn fra den Baad. Og Jens han gjo ud af den Baad, men Kvinden og Ungerne gjo han mer udav. Men je gjo mer af Brisen end af alle de Tøse, der hår moret mæ i denne Verden . . . . . ja, ded ka kriv i alle menne Lemmer, naar jeg tænker paa den Baad.

Og ded var lige i den mørke Nat, vi ku komme med spids Vind, saa Søerne stod over Masten. Fyr forude, Blus fra Havnen — den mørke Nat. Vi længsede ind, Dælen b'rændm saa Havnefogden rysts i Bukserner af båre Forskrækkelse!

Op til Bulværket. Fast om Pullerten! — — Hvad gør saa Søefolk, Skoullær!

De gør endten ded ene — eller ded åent!

Jens krøb tilkøjs og tænkte paa Kvinden. Je gik i Byen og fik mæ en Kærest.

Hvad gør Søefolk? De gør endten ded ene — eller ded åent!

— — Det var jo syndigt Tommes! — Havbro lo stille.

Nej! Ded vå kuns syndigt en Gang, Da blev je i Lande hos Tøsen, og je laa i Losi hos Tøsen — ded er nov åent end gaa ud fra sit Fartøj — Dælen b'rænd mæ!

Og Jens gjov to Rejser mæ foruden!

Men saa kom Jens tilsidst — han smak mæ en eneste Øretæve, og saa føltes je med ham. Og Jens vå gäl. Han så: En Gang ka gaa — og to Gange ka gaa an. Ska je gør tredje Rejse alene, saa javer je dæ et Mergelspir i Livet — din Bunderøv!

— Ja, der vå itte bedder Køv dengang, Skoullær!

Men ded traf sæ jo osse, Jens blev fuld, og jeg maatte rage ham en. For han blev altid saa tovlig til at slaas med al ded Skidttøj i Havnen. Saa maatte je være ædru Mand for Fartøjets Skyld, og

naar blot Jens var i rum Sø, blev han strast god af sig. Han fik osse hele Fortjenesten, naar han havde drukket Pengene op . . . han havde jo Kvinde og Unger, ded maa vi huse paa!

— — De stod ved Begyndelsen af Landsbygaden. Læsset holdt udenfor en Gaard.

Karlene væltede ned, Skot og Dyrge, Dæk og Bord — i Stumper og Stykker.

— Skoullær, ge mæ en Sk'raa løst! hikkede Tommes — og trak Brædtstumpen frem.

Havde je nu et Fartøjsbetræt* at sætte her bav Glasset, saa ku je faa Skilderi i min Stue.

. . . . Følg med, skal du faa det, sagde Havbro og gik foran til Skolen. Der fandt han Nøglen over Døren og lukkede op. Inger var ude i Strandgaarden at lave til Høstgildes.

Tommes fik Sæde, og Havbro hittede et Billede af en Baad. Han rakte Tommes det.

Og Tommes holdt det bag Glasruden Armslængden fra sig:

Rivagtig, sa han. „Brisen“ . . . Rev i Sejlet . . . spids Vind . . . Dælen b'rænd mæ!

Nu kan du følge med ud til Strandgaarden, sagde Havbro. Vi har Høstgildes i Aften. Og vil du forhyres igen, saa kan du blive det derude hos mig.

---

* Portræt af et Fartøj.

Hans Jensen.

En Morgen blev Skolebørnene jaget hjem med det samme, de kom. Og Majåne og Ånemett rendte ud og ind hos Skolelærerens. Det hed sig, Skolelærerens havde faaet en Dreng.

Der var nok en farlig Herrefærd med den Dreng!

— — —

Det var om Eftermiddagen.

Havbro stod i Skoledøren og fløjtede sin: Nu velan vær frisk tilmode! — Han saa udover Gaden og Tagene, Stakkene: alt det, der hørte Mennesker til, fandt han Velbehag i at se.

Han fornam sig saa stærkt i Slægt med Mennesker.

Reier Havbro havde faaet en Søn — som skulde vokse, mens han skulde se derpaa — stille gaa rundtom Barnet og se det live op — og vise det Verden og lade det kende sin Slægt!

— Just da kommer Klemmen Klarnet jollende gennem Gaden med en stor, krøllet Flænge Avis i strakt Arm.

Aahov, Skoullær, nu faar vi Faen at se!

Hvordan Mand?

Jo, Banen kommer denne Vej, her Norden om Byen. Har du itte læst om Banen?

Naa—aa, jeg har jo ikke — mange Stunder — Klemmen.

Nej, ded ser sku saanen ud —! vrælede Klemmen. Men je spaar, vi faar Faen at se — jeg har før spaaet, ded har slaved til — — og saa bliver vi ri—ige — je sælger mit Hus og Vænge til Byggegrunde . . . . og saa spekelerer je med Pengene.

Du sælger — dit — Hus?

Javelsaa — at sige, hvis je maa for vor Moer . . . Farvel, Skoullær, je maa ilav med hende!

Havbro saa efter ham og sukkede et Par Gange.

Herregud og Fader kær, hvad skulde han tænke om dette?

— — —

Da Kornet blev grønt, da Havren kunde spille i Vinden med sine spidse Vipper — Havbro saa sig aldrig træt paa Havren, den lave, lyse Urt, der var saa spæd og dog saa kraftig — dengang begyndte Drengen at gribe efter sin Faers graa Kindskæg.

Banearbejderne sled. Solen gloede dem. Havbro ynkede de stakkels Mennesker, skønt han selv maatte slide ligesaa haardt med Rughøsten. Han vidste ikke hvorfor: deres Kaar syntes ham saa meget træls!

Og derude Nord for Byen rejstes de røde Huse.

Det skinnede som alle Julehelligdage — rødt og gult og grønt . . . .

Men var Tiden end aldrig saa knap, Høstens Tid, Havbro maatte derud et Vend hver Dag at se det nye skride.

. . . . Førstegang Toget skulde gaa, var der ikke andet for: Husbonderne gav Helligdag. Det kunde ikke være andet.

Da Havbro stod og skulde afsted, vilde Drengen paa ingen Maade fra ham. Lille Thue klyngede sig om Halsen paa sin Faer.

Tag ham med, Reier! bad Inger.

Ja, naar du vilde med?

Nej, min Dreng, jeg vil være fri for den Staahej!

Saa maatte Havbro vanke ene nedad Gaden med lille Thue paa Armen. Men det var første Gang, Skolelæreren var ude med sin Søn — de maatte kigge indenfor til Klemmen.

— Han stod ved Bænkeenden og glante i Spejlet, han barberede sig.

Naa, Klemmen, sagde Havbro. Nu skal vi ud at spekulere i Byggegrunde, vil du med?

Klemmen lod tungsindigt Barberkniven dale i en stor Bue ud fra sig.

Oknej, Skoullær, Ånemett vil ingenlunde indlade sig paa nogensomhelst Spekeleren!

— Ånemett havde faaet fat i Drengen og dansede rundt med ham. Aa ded bitte Skidt — aa den lille Nøv . . . sang hun.

— Javelsaa, sukkede Kemmen. Ånemett er ind-

spekeleret nok, men udspekeleret, saanen som je, nej, ded er hun itte.

. . . Indspekleret! skingrede Ånemet. Nej, nu ska je rejtnok fortælle Skoullæren, hvad du er for in. — Her hår han de sidste fjorten Dave itte villet balbere Ovenmunden. Og je ku dog alder begrive, hvad der fejled ham. Men saa er ded jo, at han vil ud med Ovenskæg i Dav . . . . ja, je ska rejtnok sige ham nov åent, ded gamle Stakel!

Klemmen drog rolig Kniven sidste Strøg. Da faldt det Overskæg.

Kom no og kys mæ, vor Moer!

Men Ånemett sang Engelskdans for Drengen. Gud maa vide, hvor hun havde den fra.

— Som de stod der, kom en lille duknakket Mand indad Døren og gloede paa dem.

Han var i hvide Vadmelsærmer og Hvergarnsvest — gamle lysslidte, blaa Bukser med mørkeblaa Lapper. Det var Byens rigeste Bonde, Hans Jensen, Majånes Søskendebarn og Plejebroer.

— Ska I ud til Toget, Folk? spurgte Hans.

Javist.

Javelsaa.

— I kommer til sidst' Præken, Folk — for nu piver han . . . .

Togfløjten lød.

— Havbro snappede sin Søn — men blev staaende.

— Det var et underligt Øjeblik.

Hans Jensen grinede lunt. Klemmen var lige

ved at græde. Ånemett nikkede hovent, hun tænkte nok, der vilde komme noget ivejen.

Havbro talte først. Han sagde til sin Søn:

Det er vissenok ikke din Skyld, lille Thue, at vi kommer bavetter. Du strider baade med Arme og Ben.

Rundtom ude paa Markerne — paa begge Sider af de blanke Jærnbaneskinner — blev der stillet og stablet op nye Gaarde og Smaasteder. Gule Vægge, rødt Tag . . . de mindede om store Sigtebrød, godt slaaet op og vel bagte.

Rundtom Gadekæret laa endnu et Par gamle, hvide Gaarde, sammenbyggede med rundede Taghjørner og smaa Ruder i Vinduerne — Glughuller i lerklinede Udhuse. Stakhaver og Vænger, Stengærder, hvor Blommeskud, Pil, Bukketorn groede, saa ikke en Kat kunde slippe igennem.

Der bagved kunde man ha sit for sig selv, og det huede alligevel gamle Hans Jensen bedst — selv om han nok vilde indrømme, at de ny Gaarde var pænnere — for de havde kostet Sølvtøj — ja!

Han grinte dog, naar man rendte fra „Stederne“ ved Terminstid. Men han gloede nysgærrigt efter det derhenne i Lav ved Banen, hvor oplyste Folk boede, som vidste Besked med, hvordan alt skulde være nutildags.

Hans Jensen, som alstillens havde dyrket Agrene mellem brede Skel — jo for Skellene blev til bare

ingenting, da Jorden blev dyr — han vidste ingen Besked med, hvordan det skulde være. Han havde sig blot en Mening om, hvordan det var.

Det var saadan, at Banen kunde være god nok, men alt det Rakkerpak, den førte tilbys, skulde Faen ha tilbages igen. Banen var god nok: den sparede Hestene!

Hans Jensen huede ogsaa godt at køre med den, for han syntes, at Lokomotivet var en Hest, en Slags sort Hest.

Det kunde Hans og Thue sidde og more sig over, naar han fik Lov af Havbro til at tage Drengen med sig en Tur paa Marked i Købstaden.

Den sorte han strebeserer sig godt i Dav, yttrede Hans.

Han løver kanske fra dem, sagde Thue.

Næj. Hans mente, de ku vel tøjlesere ham.

— Nu ska han hå et Bedefoer! sagde Hans, da de holdt ved Stationen.

— — Men det var dog især til Hverdagsbrug, Hans Jensen havde sit Tidsfordriv af Banen og det nye i Byen.

Stærk Lyst til at bestille og være om sig havde Hans jo aldrig haft. Saadan stille gaa og fryde sig med sit eget og fornøje sig med at se efter andres, det var hans Tag paa at faa Dagen slavet ihjel.

Derfor kunde han ha gode Stunder til at stavre en Vend ud af Stakhavelaagen, saatit Piben lød fra Stationen.

. . . De skævede sku allesammen efter den gamle Hans Jensen — den rige Hans Jensen. De ny Køb-

mænd og Haandværkere de rev straks Hatten af, naar de saa den rige Hans Jensen.

Sommetidens mødte han Skoullæren, saa fulgtes de to ad.

Havbro gik det meste af Aaret i en kort, slidt Kavaj og lodden Hue. Men han snakkede ikke meget. Den Mand havde sine Øjne allevegne.

De fulgtes heller aldrig længer end til Stationsbygningen. Der kom Hans i Lav med Portører og Gaardskarl.

Havbro traadte ilsomt ud paa Peronen. Han gik frem og tilbage ad den lange Stensti og smøgede dygtigt sin Bondetobak, saa Stationsforstanderen, som sad med Cigaren, lukkede det halvaabnede Vindu.

Lidt efter gyngede sværtede Togskyer over de gule Gaarde derude. Da blev Havbro staaende ved Enden af Stenstien, han lettede den laadne Hue — helt tilfældigt . . . . . han hilste den ny Tid, som kom med de store Kræfter, han ønskede den Lykke . . .

Og Skolelæreren havde nu vænnet sig til at gaa roligt Side om Side med det skingrende, brasende Tog, naar det tørnede ind . . . han faldt ikke ned mellem de lave, uhyggelig svære Hjul . . . hans gamle Hoved gav sig blot lidt i Fugerne.

Saa satte han Ryg mod Muren, drog Brynene skyggende for Øjnene, mens hans spejdende Blik prøvede hver enkelt, som steg ud af Toget.

Hans egne Skolebørn — som han havde lært at stave — de var jo iblandt, for de hørte den Tid til.

Jo! han slap dem vissenok ikke af Syne.

— Havbros Togvandring var hans Dags Vendepunkt.

Paa Hjemvejen, naar han havde faaet trukket Hans Jensen ud af Varehuset, hændte det tit, at Hans blev forskrækket over Skolelærerens Snak.

. . . . Hvad mener du om de Folk, Hans? Ja du mener vel ingenting . . . de higer og haster, bruger Kræfter som ret og vel er — som I andre ikke gjorde. Men har de nogen Lykke, Hans? Er de deres egne? Nej! Tiden, den store Tid har slugt dem. Og jeg har dog draget dem op . . . . Herregud og Fader kær, den gamle Tid var ikke efter mit Hoved, den ny Tid er mig imod!

. . . Hov, hov! raabte Hans, naar Skolelæreren tav. Je er sku't Skylder i alt ded . . . for der er ingen fuldet etter mæ af de Knæjte, — seen je alder hår hat med Kvindfolk at gøre.

Og saa drejede han ind ad sin Stakhavelaage.

Men Havbro gik stampende opad Skolebakken.

Derover Døren sad Stenen fra Frederik den Fjerdes Tid med Verset.

Havbro havde sit bestemte Udtryk for enhver Stemning, han fandt Verset passende til Lise for ham nu:

Halvfjerdsindstyve Aar, Gud har du mig opholdet,
at Sygdom, Krig og Pest mig intet ondt har voldet,
thi yder jeg min Tak og breder ud dit Navn
og bygger Skoler op, de fattige til Gavn!
. . . . .

Ude i Thuesgaard gik Tommes og puslede med sit Fisketøj, og saa passede han Griserne, for Griserne var de eneste Dyr, han havde lidt tilovers for. Men helst brugte han Kæve med lille Thue, naar Drengen kom derud — og han skældte Hans Jensen Bællen fuld, fordi Hans fulgte med og vilde tage Drengen fra ham.

Malenne passede Mælkekalvene som Tommes Griserne, men saa hun sit Snit, listede hun lille Thue med sig ind i Stegerset og gav ham store, knortede Stykker brunt Sukker.

Det lod Tommes være, hvad det var, for Malenne var nu hans Hjærtensven, skønt hun strittede imod, saa saare han yttrede det.

Hun led ham alligevel — i Mortens Sted. Og de stod godt sammen de to, naar Karlen eller Pigen skosede dem.

Lille Thue strejfede om herude ved Strandgaardene. Lille Thue vilde være Smed, naar han blev stor, og saa vilde han smedde en Jærnbane ud til Stranden.

Men Hans Jensen sagde: Nej, ded Slavs hår vi sku noek av!

Da løb Thue fra ham — og løb ind til Heedvig, hvor han aldrig havde været før.

Heedvig sad ved Bilæggeren. Helt inde i Krogen. Hun rørte sig næppe og sagde ingenting. Bindetøjet laa dødt i hendes Hænder. Naar hun rettede sig op, saa skrattede Hosten og lange Vræl efter Vejret udaf hendes Mund.

Drengen stod indenfor Døren og saa paa Heedvig.

Er du syg? spurgte han.

Hun bøjede sig frem: Hvad er du for en lille Kåhl?

Thue Havbro, svarede han noksaa rask.

Heedvig greb fat i Armlænene og vilde rejst sig. Saa kom Hosten. Da den var ovre, lokkede hun Drengen til sig med et Par store Messingknapper — og han fik dem.

Den gamle lod sine Hænder flere Gange glide over hans Haar og mumlede: Saa sku hun hå en Dreng — alligevel, jagu ku hun hekss!

Lille Thue stod undrende, lyttende — idetsamme farer Hans Jensen ind og slog Armene om ham.

Heedvig fik kun den Besked, at Hans havde ledt længe efter Drengen — og det var den høje Naddertid. Han rendte med Thue.

Men Heedvig raabte: Ka du komme i Morgen igen, Dreng!

Og lille Thue kom, naar han kunde snige sig dertil. Hans Jensen fik han ikke med sig. Heedvigs Mormoer havde engang set med onde Øjne paa Hans Jensens Farfaer. — Hvertfald saa var Hans Jensen ikke dristig med Heedvig.

Helst vilde han have Drengen hjemme hos sig selv. Men med til Banen vilde han ikke have ham.

Naar saa Havbro og Hans gik deres Middagstur løb Thue efter og hev sig fast i Hanses trofaste krogede Tommelfinger — og Hans hagede sin vortede Langfinger om Thues Haandled. Det endte alligevel med, at de fulgtes pænt ad.

Gamle Hans Jensen gav Thue Bjørnbakkere*, Heedvig gav Messingknapper. Men Majåne Muenses gav ham et Rap, naar han ikke vilde agte.

For det er godt, at de agter, sagde hun. Ske dem hvad i Verden, der ska, saa er ded galt, hvis itte de ka agte paa dørt eget bedste.

„Der er noved ved al Ting at ovte!“

Naar Havbro saa, hans Søn gik med de gamle, nikkede han. Havde han Ikke selv gaaet samme Vej — i Essinge By. Var ikke han selv livet op her hos dem, der ejed det lange Levned!

Aanej, som Aarene led, blev det ikke godt at være Tækkemand i Essinge By. Vil sige, hvis han vilde bestille noget. Havde han saadan bedst Lyst til at gaa paa Gasebanken**, saa var det en yndig Bestilling den.

Og var der en fattig Stodder, som forhen kunde sidde og skære Træskeer til en Skillings Fortjeneste, han kunde nu følges med Tækkemanden.

Og der var baade Tækkemand og Skemand i den By.

Der byggedes osse Fattiggaard nu.

* Femører.

** Hvor Gasen driver om, mens Gæssene ruger. Betydn.: driver om.

Men da de skulde forflyttes, kom Skolelæreren og tog dem med sig ud i Strandgaarden.

— — — Ja, Reier, sagde hans Kone. Jeg synes nok, du gør ret — men du gør mer, jeg ved blot ikke, hvad det er!

Ikkeheller jeg, lille Moer, svarede Havbro.

Saa fløjtede han det lange Amen — gled derfra over i: „Jeg er en fattig Fange“, stavrede nogle Gange henad Gulvet — og stod saa pludselig foran Inger.

Har vi ikke levet langt, Inger — og de, ja! Herregud og Fader kær — vi er vissenok alle for gode til at gaa til Spilde . . . . for de som groer op!

Respejt for den Mand, som kaldtes Herligheden, det bar den gamle By. Den saa nu op til ham i Agtelse: han var en sygens Karl til at lave Penge.

Respejt over den gamle By, det havde Herligheden. Han havde Penge staaende der!

J. T. Hansen sad støt som Købmand i Essinge. Han havde nu ret faaet slaaet sig ned her. Afholdt, ganske vel lidt var han igrunden. Og hvorfor ikke det? Han var jo en retskaffen, fredelig Mand. Han var ikke fremmed mer, kunde ikke være til Grin længer. Og han var en stor Ynder af god Klipfisk, som alletider var en Højtidsret i gamle Essinge.

Hans Haar blev graasprængt. Der lagde sig

en Kende tykkere Lag Fedt om alt hans blide Velbefindende.

En hellig Mand. Det fik være hans Sag, at alle Essinge Præsters Forkyndelses Sum lagdes sammen som brede Talrækker i Herlighedens Hjærte.

Ellers nu som forhen: J. T. Hansen, Hørkram og — siden Banen — Foderstofhandel.

Han og Havbro sad ene tilbage af den gamle By som en Bitte udenfor Bondestanden. Engang i deres unge Dage var der noget dem imellem, det var nok ovre for længe siden, hvertfald saa mærkedes det aldrig.

Nu gik de kun i Kirke, som de skulde, Herligheden endog sommetider i to samme Dag.

Men den dygtigste af dem var uden Sammenligning han — og den klogeste. Ene han af de gamle forstod sig paa det nymodens og blev en rig Mand ved Banen. Og han byggede et Hus — saa stort . . .!

Havbro kom hver Lørdag Aften ind hos Hansen og købte sig et halvt Pund Tobak. Hansen bød ham altid en Bitter, for Skolelærerens var gode Kunder.

Akja, Skollærer Havbro, kvad han. Tiderne rin—de — Aa—h—aa, mangt er andeledens end det var i fordummen. Men er det ikke skønt at mødes i Forsoning med alle under de graanede Haar — Værsgo — mange Tak. Mødes i Fordragelighed — vi som er med paa alt, hvad der er godt — aa . . Farvel Sko . . .

Nej, nu talte han dog ikke til Folk længer, naar de var ude ad Døren.

— — —

Jo—ov, vist saa, sagde Hans Jensen Dagen efter, da de fulgtes til Stationen.

„Med paa alt godt“. Rejtignok. Hovsa. Jouh. Men—ed—ad—e, den åen Avvten, han kom ind til mit, mens je sad og fik Nadder, saa bød je ham sidde nør og faa et Stykke Flæsk og et Stykke Fedtebrød. Nej, paa ded søde Lav — ded vå *for* godt, såh han.

Faen tro ham — lagde Hans Jensen lavmælt til. Han tåer vel Flæsk til Fedtebrød iligevel!

— Det vidste Havbro ikke, hvad Hans mente med.

— — —

Saa var det en Foraarsdag, at Hans Jensen ikke stod ved Stakhavelaagen til sædvanlig Tid. Nu var det jo pø 'om pø blevet dem en Vane at følges. Og Havbro gik gennem Stakhaven ind i Gaarden.

Ja, Manden er op paa Lovted! hed det.

Og Skolelæreren gik opad Stigen.

Der sad gamle Hans Jensen paa Skæppemaalet midt paa det tomme Loft og græd.

Havbro sagde kuns: Hvordan Hans, det er vel Tid vi skal afsted.

Hans tav og gloede blot paa en enlig Kærne, der laa paa Korndyngens Plads. Saa hikkede han og foer sammen ved hvert Hik.

Du maa iligevel komme, Hans, sagde Havbro.

Jeg ser nok, at Kornet er væk. Men du skal vissenok gaa med mig — iligevel.

Og giv mig saa det Stykke Reb, du har i Lommen, at du aldrig mer i dine Livsens Dage skal se det Stykke Reb — saa fristes du ejheller mer!

Han saa sløvt, bønfaldende paa Skolelæreren — — hev en tynd Strikke op af Bukselommen og rakte ham den.

Dernæst fulgtes de ad til Stationen.

— — — — —

Det var gaaet saadan til med Hans — ja og med Majåne Muenses — at de fulgte ikke med Tiden.

Hans Jensen havde drevet sin Gaard, som det var Brug — i de Tider! Mente ogsaa, at paa hans gamle Alder var det ikke blevet vovere, bedre var det nu ingenlunde blevet. Det mærkedes ikke stort, for Herligheden tog, hvad han avlede til en ordentlig Pris og gav ham igen, hvad han skulde bruge. Der blev gærne lidt skrevet, og der brugtes jo ligegodt fler Penge end før.

Og se paa den Maade gik første Prioritet — og anden med.

Saa er det, Hans sælger sit Korn til en ny Købmand, og han solgte altid Majånes ligesom sit eget.

Men næste Aar kommer Herligheden og taer alt Hans Jensens Korn. Hans Lovt blev med et øde for Korn — uden den eneste lille Kærne, som Hans gloede paa, da han sad paa Skræppemaalet.

Det var næsten, ligesom Vorherre vilde ham ondt. Og hos Majåne var det lisaadån.

Saa kom der en yndig Sommerdag i Essinge By den første rigtige Sommerdag det Aar.

Solskinnet stod om de aargamle graa Halmstakke. Katten laa og rækkede sig. Og i de mørke, smalle Skyggestier mellem Stakkene og Hegnet gik Hønsene og pillede.

Det var den Dag, det hændte, at den ny By fik Has paa den gamle.

Købmand J. T. Hansen havde sagt sine Penge op dernede i Lavningen ved Skolen. Og det havde nok enhver anden gjort i hans Sted.

Den Dag blev det bekendt: de gamle Gaarde var hans retmæssige Ejendom.

— — — Det var just i Frikvarteret. Børnene løb og støjede paa Skolepladsen. Havbro sad og fik sig en Bid Brød.

Saa farer Thue ind ad Døren — hen foran Bordet, han slaar begge Knytnæver ned paa hver Side af sin Faers Mad.

Havbro stirrede paa Knægten og hørte i Øjeblikket ikke efter, hvad han raabte.

I denne Stund saa han, at Thue var over Barnealderen. Øjnene stirrede vildt af Harme, og den myge, ledløse Krop tog en stejl Rejsning, som Faderen aldrig før havde kendt.

Inger foer til og greb Drengens Hænder.

— Han smider dem ud! skingrede Thue.

— Sig, de skal være rolige, til jeg kommer, svarede Havbro og tog atter sin Mad.

. . . Hans og Majåne . . . kom dog, Faer — Herligheden!

Havbro stod op foran Bordet, han hev efter Vejret, som han vilde snappe et Raad.

Faer, Faer, raabte Drengen. Han kan da faa Vandogbrød for det?

Da greb Skolelæreren sin Søns Haand og gik ud. Han nikkede til Inger, hun stod med Taarer i Øjnene.

Rub ind! raabte han til Ungerne. Læs over paa det niende og tiende Bud og Luthers Forklaring. Stille — til jeg kommer!

Saa fulgtes han og Thue nedad Skolebakken.

Lige udenfor Hans Jensens Stakhave, under Pilene stod Hans og Majåne. Og Klemmen og Ånemett. Alene var de der, ganske stille stod de ved Siden af et Par Vedekurve med Gangklæder.

Majåne græd. Hun hulkede, saa hun var ved at trille i Grøften. Hans stod hos hende, krogknæet, helt raadløs og holdt hende om Skuldrene. Ånemett havde en Kattekilling paa Armen og kuns Syn for den.

Men Klemmen løftede Hovedet og slog ud med Haanden. Han sagde, som der staar i Visen:

Vedekurve, Vidjekurve.

Thi det er saa beskikket, der altid være maa
en Aarsag til Ulykken, naar den skal for sig gaa!

— Havbro sukkede og knugede sin Søns Haand: Herregud og Fader kær — I er der alle!

— Majåne tav. Men Hans Jensen svarede:

Ja, Skoullær, nu hår han faat Flæsk til Fedtebrød! — Ham Hærleheden!

. . . . Ja, hm! sagde Havbro. — Saa derudad med jer. For der er vissenok Brug for jer derude i Strandgaarden.

Men jeg har ikke Stunder at være fra Skolen — kom saa Dreng!

Havbro gik opad Skolebakken.

— De græd Faer, hviskede Thue. Men Hans Jensen han grinede — det var godt gjort, Faer!

Reier Havbro havde siddet som Skolelærer og Kirkesanger i Essinge snart tredve Aar.

Han havde oplevet, at Landet fik Grundloven. At Dansken vandt Sejr over Tysken — og Tysken vandt Sejr over Dansken.

Men ikke havde Rømningen fra Dannevirke snæret hans Strube og stemmet for hans Bryst som dette:

Gamle Essinge, dengang du faldt!

— — Reier Havbro gik ogsaa denne Dag sin Togtur.

Solen skinnede paa røde Tage — Vinden duvede over halvmoden Sæd.

Da han stod for Enden af den brede Stensti, væltede Røgen op derude over Gaardene.

Han hilste ikke. Han hødede med den højre Haand og hviskede:

Du vil ikke unde vos Livet!

Mon du vel kan undvære gamle Essinge??

Smed Engang.

Thue var fyldt fjorten Aar om Vinteren. Saa stod Spørgsmaalet, hvad han nu skulde øves i.

Ved Juletid, da Heedvig døde, bad hun, lige førend hun slap, Havbro og Inger, om Gaarden maatte være Drengens. Det lovede de. Da de kom hjem, talte de nøjere derom. Kan vi osse beholde den Gaard? spurgte hun. Han svarede: Ingen er nærmere til den, hvis Thue vil blive Bonde.

— Men Thue vilde være Sømand.

Naar han begyndte paa den Snak, kom der en sære Uro over Inger, og hun kunde ikke holde Taarerne af sine Øjne. Hun havde Dødsrædselen for Havet som Kystbobonden, der kender dets Dragen, men ikke forstaar at styre en Baad.

— Og Havbro sagde: Ja — hm — vor Art

viser — ikke — den Vej. Tænk dig om Dreng — kan — du ikke faa Mod paa andet?

Jo, jeg vil lisaagærne være Smed, sagde Thue.

Saa skal du blive det, lovede hans Faer.

Da Thue, som sjældent stod længe paa Sted, var borte, sagde Havbro: Ja, lad ham prøve! Jeg er vis paa, den Dreng skal prøve meget, før han finder sig tilfreds.

Hvor kan du være vis paa det, Rejer?

Herregud og Fader kær, min Pige — det første jeg begyndte, stod al min Hu til at drætte Kalve op — — —!

— — —

I Essinge var der nu, siden Tiderne havde forandret sig en Maskinfabrik, en Vognfabrik, to Vogn- og Beslagsmedde. Forhen kunde kuns to Grovsmedde faa Føden her. Og den ene var død. Den anden havde lagt op med Smedderiet.

Han sad i en Husende og fik lidt Aftægt fra Vognfabrikken, som dentid, han var til, var hans Smediested. Naar han saa blev ked af at sidde, saa spadserede han — om i Gader og Stræder — listende sagte som en Krage paa Is. Han havde faaet Tag paa at se op til Skolelærerens og slaa en Timestid ihjel der.

— — Det var fejlt gjort, Eerk Smed, at du gav Hammeren fra dig! sagde Havbro. Svært fejlt gjort!

— Aanej, svarede Smedden. Je hår forliget mig med alt dette hersen: Banevæsen . . . . og ded kommer Skoullærren osse til.

Ikke lægger jeg Tampen godvillig, Eerk Smed, sagde Skolelæreren.

Men hvad skal jeg gøre ved min Dreng, Eerk? Nu vil han osse være Smed.

— Saa skal han i Lære! svarede Smedden.

Jamen hvor?

Eerk tog en lang Slurk af Kaffekoppen. Derefter sagde han: Ded er manemæ novet daale Kram, de laver nuomstunder!

Javist. Og disse store Værksteder, dem huer ikke jeg, Eerk. Men — hvisat du vilde være Smed — derude — i Strandgaarden . . . . du har jo alt dit Værktøj endnu. Du kunde jo saa nemt ha Drengen i Lære, og Andenkarlen med, som osse spekelerer paa Smedderiet.

Eerks Pibe gik ud. Han tændte den, slukkede Svovlstikken — og røg. — —

Jo, sagde han. Ded er sandt, Skoullær — ded er den rene Sandhed: je hår alt mit Værktøj endnu. Hver en Del hår je!

— Og saa rakte han Havbro en bred Næve ti Farvel.

Skolelærer Havbro havde fyldt sin Gaaad med gamle Folk. Han havde flyttet gamle Essinge bort fra den nye By.

— Tog han sig saa ikke paa at føre den ny By atter til den gamle!

Han fæstede Tjenestefolk blandt sine nykonfirmerede Skolebørn. De fik liden Løn, men megen Fritid: de skulde lære derude.

Det var nu Havbros Skik, at de gamle og de Unge skulde arbejde sammen, være fælles.

— — —

Paa Toften stod en lille Smedie. Der raadede Smed Engang med alt sit Værktøj. Thue var hans faste Hjælper.

De havde det baade voldsomt travlt og voldsomt strængt, for de skulde kappes med Fabriker og de store Værksteder — men mellemstunder, naar de havde fuldført en eller anden svær Bedrift, faldt der lidt Ro over dem — og Smed Engang fortalte Pasasjer om sig og Smed Togang — altimens han nuslede med sit Værktøj.

Da var det, at hans stive Træk blev levende. De haarde Jærnbaand om hans Ansigt brast — og det lynede hvidt i det sorte Fjæs.

— — Ja, der var nu Smed Togang og je, vi to blev itte usams. Vi var som to røde Køer. Vi var lige ens paa et nær. Eerk hed vi beggeto, og Smedde var vi beggeto. Men han var Smed baar i Næven og Kæven — derfor var han Smed Togang, men je var kuns i Næven. Han havde altid for Mundhov at sige: Je er Smed, er je — ser du. — Det kom næsten til hverandet Ord.

Ja, Thue, dengang — i de Tider — da — ku vi smedde.

Men saanen, naar han var blevet rejtig gloendes,

og mens Drengen staar og hiver i Bællen, saa rendte han manemæ fra det varme Jærn:

Smed Søm, Dreng! Og saa hålede Togang hen til mæ — bag om Byen, lisaa Skø'skindet ded hurrede ham om Lurene. Han kigede blot indenfor..

Je er Smed, er je — ser du!!

Du er en Bøtosse, sa je.

Og naar han havde set, hvad vi bestilte, saa fløj han væk igen.

Men saa tog je fat paa frisk, naar først han havde væt der.

Ja, og vore Drenge, de havde ded smænd mellem sig, at førend Togang blev gloendes, saa sku hans Dreng passe paa, men naar Rendeturen var overstaaet, saa fik Drengen itte Hug. — Og førend Togang havde væt henne hos mæ, saa gjo Drengen, hvad han fandt for godt — men naar Togang var ude ad Døren, saa stod min Dreng paa Pladsen . . . saa sku der bestilles — ja helles fik han manemæ af Hammerskavted.

— — Rendte han saa ikke væk fra dig? spurgte Thue.

— Rendt' væk? Er du tovlig, Dreng. Kan de saan rende væk?

Niels og Karen, de rejste da væk fra jer. Hører I nogentid fra dem?

Itte rat tith, sukkede Smedden.

Ja, ded er ligodt beklaveligth, naar de skal rende fra et godt Handværk, forded de bliver hellige. Niels havde en rejtig god Plads i Byen, men Togang han huede itte godt, at Sønnen heller

vilde slaa Pløkke i end sko Heste. Niels var jo Skoumasvend. Og da ded kom sæ, at de vilde hå enander, han og min Karen, saa passede ded godt nok. Men de gik hen og blev hellige i samme Rees* -- og ded vår vos ligegodt en haard Torn den!

Førstegang de var hjemme sammen — for Karen tjente jo i Køvstaden, hvor Niels vå — da vår de dov helt forstyrrede at høre paa. De vilde jo til Kina og præke for Hedninger. Je og vor Moer vi vå henne hos Togang om Avvtenen, og der kom denne Relighed op.

Ja, de havde Kaldet fra det høje! som de ku snakk.

Herreguddov, så Moer. Ded er dov tongt for vos gamle, at ded lige sku falde paa jer.

Itte nok med ded: de vilde hå Penge, han sku stodere — og je vid itte alt. Vi vilde jo itte ud med Penge til ded Brug.

Men da nu vi vå blevet færre med vor Mad, saa skænker Togang en Snaps til sæ og en til mæ — og saa holder han manemæ en hel Tåle . . . . ja, je ka begrivligvis itte sige som han såh ded, men ded vå nydeligt at høre — og je ka saa tydeligt huse ded!

Je er Smed, er je, ser I! så han.

Men min Fåer han var en Digter.

Vel var han kuns en simpel Indsidder og Pund-

---

* Tidsrum.

tæsker, men de Viser han lavede, de voldt dov, at manne blev glade øver dom.

Og je ka huse — siger han — naar Fåer vår afby om Avvtenen, saa tov Moer vos te sæ jævn Kakkelovnen og sang Viser. Og naar Visen vår endt, såh hun helt højtidele: Jer Fåer han er en Digter!

Je mener ded gjo hende godt at sige de Ord, siger Togang. Men — e — han vidste ligodt ingen Relighed paa, hvad Digter vår for noved. Han mente kuns, at ded vilde han osse være, naar han blev Kåhl.

Og da je blev Kåhl, siger han, saa blev je Smed. Ded var unnele nok, je ku grangivelig mærke min Fåeses Sind i mæ, naar je stod med ded gloendes Jærn.

Nu hår je væt Smed i tredve Aar, og min Fåer hår ligget under Mulde de niogtyve, men min Fåer han lavede Viser til seen Fryd, og je laa Hjulringe til meen. Je sønnes den Dav i Dav, je hår meen Fåeses Sind!

— Niels han spør jo strast, om ded hår novet at gøre med Hedningerne og Guds Rige.

Javel håred! siger Togang. Men hvordan ded ka je itte saalige kloges av. — Blot I ved, at Penge faar I itte, ka ded osse være noek!

Saa begynder Kristiane Togangs: Er ded nu rejtig sa-avt af dig, Fåer. Naar du hører, de siger, Kaldet er fuldet paa dom fra ded høje — og baar Præster og Missionærer hår bedet øver dom.

Hør Krisjane, såh Togang. Ded er itte nemt

for vos at begrive den Slavs. Men hår du glemt den Tid, da alle Præster og Messenærer i Himlen og paa Jorden itte havde saameget at sku sige som en eneste Smedegast — hva Krisjane? Og du hår Guddødemæ aller fortrudt 'ed!

Ja, saanen ku Smed Togang belæge sine Ord, men de unge var nok endda itte tilfreds med, som ded blev udlavvt for dom.

Men givt blev de og bosat derinde i Staden — og den Prækerås vår da ude af vore Huse en Tid.

Saa er ded, at ded åent sku komme.

— Ded vår en Dav i Foråret, i den allertravleste Tid, at Togang kiger indenfor te mæ, som han er våen. — Og han bliver staaendes.

Og saa siger han: Je er Smed — er je — ser du, men je hår obselveret, at fin Smed, rejtig kunstagtig Smed, ded ku je hå væt. Naar itte ded Renderi vår! — Hver Gang, jeg bliver gloendes, siger han, saa fornemmer jeg: nu ka du en styrtendes Hov. Og saa farer ded i mæ, at je maa ud og drage Pusten lidt.

Havde je nu ku la't være at rende herhen for at drage Pusten — vår je blevet ved min Esse, saa vår jeg blevet en styrtendes Hov, en kunstagtig Smed.

Nu er je blot Smed — er je — ser du!

Og dermed vår Togang væk igen.

Je sønnes nok lidt sært om ded, men saa tog vi fat at smedde.

Men dengang Togang kom hjem og begyndte,

saa skvat han øver paa Ambolten og døde meddetsamme.

— — Ja død vå han — — og saa fik vi ham jo begravet.

— — — — —

Ja, Dreng — og saa gik ded jo, som ded gik.

Morgendaven etter den Begravelse, saa havde Smed Engang itte Lyst til at slæve mer. Og saa blev je liggende.

Niels og Karen, de kom og bød Farvel, de havde væt hjemme til Begravelsen — de tog mæ paa Sengen — og de begyndt jo strast paa døres ....

Je svårte dom og såh: Nu ka I faa, hvad her er, I to — og saa ka I slaa jer paa hvadfaensomhelst I vil. Men je ska hå Aftægt!

Vor Moer blev andereret, men je såh, som je havde sa-avt en Gang til.

Je hår slævet i meen Tid, så je — og ded havde Togang osse. Og nu er han færed. Saa vil je manemæ itte slæve mer!

— — — — Smed Engangs Træk laa atter som Jærnbaand om hans Ansigt. De gav sig aldrig en Kende. Begge hans krumme Næver laa trofast hvilende paa Ambolten.

Thue stod og saa paa ham.

— Ded var dog Synd, at Togang ikke blev en kunstagtig Smed! sagde Drengen.

Engang rokkede lidt med Hovedet.

Aah, han vår kunstig nok, han!

— Ded var osse Synd og Skam, som I bar jer ad med Niels og Karen — — —

Nej, nu bliver du manemæ for grov, Dreng! raabte Smedden.

— — Der er næsten ingen Mennesker og har det, som de skulde! skreg Drengen.

Men det er bare ikke Banens Skyld, som I siger.

Saa hug han Filen, han stod med, henad Gulvet og løb udad Døren.

Smedden keg mut efter ham.

Jørren Jørrend.

Der var ingen og savnede dem, naar de gik væk, disse gamle. Det mærkede Havbro jo nok. — Der var heller ingen vilde savne ham, naar hans Færd var overstaaet. — Det lakkede ad?

Den nye Lov satte Aldersgrænse. Halvfjerdsindstyve Aar! Men Skolelæreren i Essinge stampede i Gulvet og stoppede Piben paa frisk.

Han fyldte alligevel halvfjerds til Mikkelsdag.

— Havbro havde givet Børnene fri. Han gik ensom derinde i den tomme Skolestue — i den løjerlige Lugt af Børn fra alle Bysens Hjem. Han huede nu at gaa her alene.

Mens han vankede om, bukkede han sig og samlede op: Madpapir, Griffelstumper, alt det som denne Skoledag havde efterladt i Skolen. — — En

ny Skolelærer vilde forbyde det Uryd. Men det var en gammel Skik, at Børnene havde Madklæderne i Rummene under Bordene — — og de gnov sig en Bid til Styrkelse, mens de læste paa Tabellen . . . . ja, Herregud og Fader kær!

— Posten kom med Avis.

Havbro satte sig paa en Bænk og bredte dette smaaprikkede Dækken af en Avis ud for sig.

Han røg, og han læste — op og ned.

Han blev ikke klogere af det. For det var Drengen — Thue — han læste om. Thue som nu var Medhjælper paa Aviskontoret. Thue som for fem Aar siden rejste væk paa Lykke og Fromme.

Nu sad han derinde, hvor Avisen blev skreven — hvor de rejste Mærke for det ny.

Hans Faer sad herude i det gamle Lav og troede dog at kunne retlede det unge.

— —

Inger keg ind til ham. Har du læst, Avisen, Faer?

Aahja!

Ikke et Smil?

— Jeg kan aldrig forstaa, hvad den Dreng vil med den Avis?

Ja, hvad vilde du med den Skole?

— Men, hvad er det, du siger — Moer!

Reier, Drengen er din. Ser du det ikke. Han er netop din Dreng!

Jamen, Inger — — jeg kan — ikke — komme tilrette med den Avis. — De skriver i den — for — at danne Folk til, som — de nu mener, at —

Folk skal være. De bær sig ad, som de gamle Koner, der laver Boller til Suppen og for at Bollerne skal være ens „smutter“ dem med Munden. Men er det ikke løjerligt at danne Folk saadan?

Se gamle Thue han vilde taget anderledes fat. Han vilde haft sine Folk som sine Plejlstøjer. De ny skulde høvles og snittes efter de gamles Slid og Krumninger og Knaster. — — —

Og hvordan vil du, Faer?

Jeg — min Pige — jeg — har — vissenok taget lidt ved Lære hos gamle Thue.

Men ellers: Hvad der fik Værd hos mig — det vurderede jeg selv!

Og Tiden siger de samme Ord. Derfor kunde Tiden og jeg ret aldrig enes! — Snart siger den mig op!

Hun strøg sine Hænder over hans tynde Haar og tog ham med sig ind i Stuen.

Klemmen Klarnets Lo var der ingen og savnede — ikke at se til. For Essinge havde sit store, nye Samlingshus — og Købmand „Herlighed“ havde skænket Hans Jensens Gaardsplads med de gamle Bygninger til en Højskole, der skulde opføres ved frivillige Bidrag . . . .

I Essinge havde de nok af alle Dele!

Men Havbro havde kun sit gamle Vers:

Halvfjerdsindstyve Aar, Gud har du mig opholdet.

Den graa Sten sad ved Døren — Havbro sad endnu indenfor.

— — — —

Det var en Aften i Vinteren, at der skulde komme en stor Taler i Essinge Samlingshus. En til femogtyve Kroner, man plejede at kunne ha dem til ti.

Folk kom flokkevis — langt ude fra Markerne.

— I sidste Øjeblik bliver den store Taler overfaldet af et heftigt Ildebefindende. — Det gælder for Bestyrelsen at redde Aftenen. Samlingshusets samlede Bestyrelse spejder efter en Mand.

. . . . Og bliver enig i, at der var ikke andre end Skolelæreren, den gamle Havbro. Han maatte jo kunne fortælle lidt!

Han var tilstede baade med Kone og Søn. Thue var just hjemme i Besøg.

. . . . Saa stod Havbro oppe paa den med Flag og grønt festligt smykkede Talerstol — ludende med sit halvskallede Hoved udover, ligesom naar han stod paa Kathedret.

Han smilede og han nikkede til den store Forsamling — saa fuldtrygt og trofast.

— — — —

Se, alle I gode Bysensfolk, som er kommen her i Lav, jeg skulde holde en Tale til jer, og det vil jeg osse gærne, men det kunde jo hændes, at I ikke huede, hvad jeg sagde. Saa vil jeg be jer allesammen, at I ikke bliver vrede. For — jeg siger det vissenok ikke i ond Mening.

Jeg vil nævne jer en Bog, Folk. Det er en meget mærkværdig Bog: Første Mosebog. Det er — ikke umuligt, at det er den aller-mærkværdigste, Saadan for mig at se til. Og man kan gøre sig mange Tanker ud fra den Bog.

Naar nu vi ser paa vor By. Siden Banen kom, er alting blevet anderledes. Ja, ja, I husker det ikke allesammen. Men I ser dog ældre Tider og yngre Tider hver med sine Attraa og Begær samles hos den nye Tid. Den som har Banen.

Og I husker en Fortælling fra Første Mosebog, den om Josef og hans Brødre. Det er saadan en levendes Historie.

Josef han er med Vold sendt væk, da de saa han er ikke, som vi andre. Men han leder om i Verden, og han naaer den højeste Post. Han raader jo Ægyptens Land.

Da er det, de andre søger til ham. De ved ikke, at han er deres. Saa giver han sig tilkende for dem. Først ræddes de, men siden maa de juble, da de føler, han er Hjælpen, Frelseren af deres egen Æt.

Det siges derom i treogtredivte Vers:

„Og han lod bære Retter af det, som stod for ham til dem og lod Benjamins Ret være mere end alle deres Retter fem Gange — og de drak — og bleve drukne med ham“!

Dette Ord tænker jeg tit paa, naar jeg ser efter den nye Tid.

Og det kommer mig for, at vi er alle Jakobs

Sønner, som nu mødes med den stolte, brave Josef. Alle bliver vi rundelig tildelt — det er sandt — men Benjamin vor yngste, hans Ret bliver dog fem Gange mer end alle vore.

Ja, vi holder Gilde med Josef.

Vi drikker — og vi bliver drukne med ham.

Saa staar vi i Fare for Gosens Land.

Men — kunne vi fatte — at — Josef ikke mægter at raade over Lykke — blot vort Velvære vor Velbehagelighed med Gildesmad — saa blev vi vissenok — i Essinge By.

Saa drak vi os ikke drukne med ham.

Og kanske vi dog alligevel drak os drukne.

— — Ja, Folk, der er et Sted til, et Sted foruden Bibelen, hvor man kan læse i Første Mosebog — baade om Skabelse og Syndefald — ja Noa og Abraham, Isaak og Jakob . . . . Det Sted er saamænd Essinge By, Folkens.

Og derfra vil jeg nu fortælle om en Mand.

Et ringe agtet Menneske, som de fleste af os kendte — ligesom Josef kendte sine Brødre, da han drog dem bort fra Kanaan.

Denne Mand, han havde det ved sig, at hvad han i sit Liv gav Værd det kendte kun han selv — slet ikke Tiden. Han drak, men ikke ved Josefs Gilde.

I mindes nok Jørren Jørrend!

Han var min Arbejdsmand i mange Aar, og vi to kunde godt færdes sammen — ligegodt endten han var lidt fuld eller meget fuld . . . . eller ædru,

som han jo sjældent var. Saatit han bad mig om en Skilling til en Pægl, saa fik han den, jeg gav ham vel fuld mangen god Gang. Thi Skam faa det Menneske, der nægter sin Næste til en Rus, naar den er det eneste han trænger.

— — — —

Der blev Uro i Salen. Flere rejste sig. — Døren aabnedes, de gik.

Det var Afholdssagen.

— Havbro tav — og drog anstrængt Vejret dybt et Par Gange. Da Støjen var ovre, fortsatte han.

Ja — blev Jørren Jørrend fuld, og Drengene slæbte ham i Hus, saa lod de ham dog aldrig falde og slaa sig. For det havde jeg strængelig forbudt dem!

Javist. Men dengang Jørren Jørrend var tyve Aar, var han alligevel Karl for at skaffe sin Kærest et Hus. — Hvormange af jer er ded?

Han byggede Hus herude ved Aaløbet, hvor den Stump Gærde staar endnu. Og saa givtede han sig og begyndte at fiske i Stranden.

Det snakkede Jørren Jørrend tit om, naar vi gik sammen ved Arbejdet.

Ok, sa han. Det var et herligt Liv. Var Himmerig bare halvt saa herligt, og Helvede ikke værre end nu!

— — — —

Der blev atter Uro i Salen. En Flok gik ud.

Det var nok den indre Mission.

— — — —

Ja — hm, sagde Havbro. Saadan kristeligt kan

det jo ikke kaldes. Men man kan osse forlange lige lovlig meget af stakkels Folk!

— Karen først og Karen sidst, det var al Jørren Jørrends Snak, naar han ikke var helt ædru. Hun var den Kvinde, som forstod sig paa sin Mand, sagde Jørren. Og je var Mand for at skaffe tilhuse. Slide og slæve den hele Dav og synge for Karen den hele udslavne Dav. Der var itte Mage til, som je ku synge. Og Karen hun havde nu aldrig saa stærkt et Bryst, men Viser ku hun, en myrderlig Hov, og dom lærte hun mæ, og je sang dom, og Børn fik vi — ja, saamanne!

Jørren kunde altid blive længe ved, naar han var i det Sind.

Ny Jolle fik je kostet, Svinehus, Gris. Hvert Aar Huset kalket. Tilsidst fik vi Papir paa Ovenvæggen og Bræddegulv i Stuen. Og Køvmanden sa: Javel, Jørren Jørrend, vi ka skrive dig for, hvad du peger paa — for du er den Mand, der laver Penge!

Men naar Jørren Jørrend var en Kende mer fuld, saa blæste Vejret fra en anden Kant. Saa snakkede han om Sønnen, der havde givtet sig en Gaard til og taget sin Faer ud fra Fattighuset. Jørren Jørrend var jo paa Sognet en Tid.

Det er ham, som er Mand i Enggaarden, sagde Jørren — som givtede sig med Enken, da hun vilde hå ham. Saa væk med den, han havde. Jo, for min Niels Peter han er en indspekeleret Kåhl. Han slog sig paa de gode Reformer, og saa tog

han sin Fåer ud af Fattighuset og gav ham Naadsensbrød med en lillebitte Dram til.

Jeg havde nu huet bedder, sa Jørren, om han havde lat den Enke sidde i Gaarden og Fåeren i Fattighuset og saa tået sin Pige . . .

Men hun døde.

Og de andre — de døde . . .

Hende, som han først var Kærest med, hun døde og gik til Helvede — for hun dronede sig ude i Aaløbet ved mit Hus. Drone sig ded maa vi itte. — Ja, kaske traadte hun fejlet i sin Vildelse og plut i — kaske var hun saa heldig. De hittede hende inde mellem Sevene.

Og min Niels Peter han givtede sig i det samme Rees.

— Ja, ded var altid galt, naar Jørren Jørrend kom til at snakke om Gaardmændene. Saa var han harmfuld.

De er saa indspekeleret de Bønder, sa han. Ded fik je at fornemme.

Da den føste Tøs, vi havde, fik dennehersens Halssyge og begrivligvis døde, saa gik je min Gang til fire Bønder og bad om at faa kørt min Tøs til Graven.

Men den enne ku itte rat vel — og den åen ku itte rat vel, for ded var i Pløjetiden — og de to andre ku helleritte, for je laa jo og fiskede alstillens og kom itte dom ved.

Men da Jørren kom hjem med den Besked, sa Karen: Herregud, Jørren, der er dov sletingen, som nogensinde har brudt sig om vos herude.

Jørren Jørrend han svarede hende dengang, at det kunde osse være det samme, naar blot de havde enander friske.

Men saa gik det osse fejlt med den næste Tøs og med to Drenge deretter.

Da den femte fik Sygen, græd Jørren Jørrend. Ded havde Karen nok holdt op med ved den tredje. Og nu sa hun til ham: Ti stille, Jørren — naar vi blot kan stri og øverse Ynken paa dom, saa maa vi alder græde. Vorherre han kan lave det meget bedder for dom end vi!

Men Karen skulde Jørren osse av med.

Hun skulde ikke ligge længe. Jørren mente, hun slap saa læmpeligt, fordi ded havde hun fortjent.

Før hun døde, sa hun til ham: Nu maa du vel bie novet, inden du ser mæ igen, Jørren!

Og Jørren han biede.

Da Karen var i Jorden, krøb han i Seng. Men saa kom Doktoren og befalede ham at staa op, hvis ikke det Barn, Sønnen, der levede, skulde dø af Sult og Urenhed ligesom Moderen. For det var deraf Moderen døde, foreholdt han Jørren tilsidst. Hun nægtede sig selv i den Tid, Fattigdommen var størst.

Saa stod Jørren osse op. Han smed Doktoren ud, og saa lagde han sig igen.

Barnet tog Folk sig af. Jørren blev liggende.

Men i det Lav røg det halve Tag af Huset. Jollen drev tilsøs. Garnene var blevet museædt, mens Karen laa.

. . . . Det havde sket før, at Jørren var bleven rusendes. — Om Vinteren, naar han stangede Aal, om Sommeren, naar han fiskede dygtigt. Karen, som var saa god af sig, havde aldrig staaet ivejen for Flasken.

Men i lange Tider havde Jørren ikke drukket. Nu drak han. For han sku ha slavet Tiden ihjæl, at han selv ku blive slavet ihjæl. Saa drak Jørren Jørrend, men drikke sig ihjæl, kunde han dog ikke!

— Nogen skal dø — og nogen vil dø! sagde Jørren Jørrend. Je er itte til noget, uden naar je er fuld!

Og saa stavrede han enlig om langs Aaløbet. Han gik lige langs den stejle Brink og keg ned i Vandet. Imellem tog han sig en Dram af Flasken — saa slingrede han videre . . .

Herude traf jeg ham en Dag og spurgte, hvad han gik og drevsede efter.

Jørren vilde ikke ud med det. Men han har fortroet sig til mig saa tit. Han gjorde det osse den Gang.

Je traaer nok fejlt Traadd, mente han — lisom Pigen, han var svigefuld. Je traaer nok fejlt Traad og bliver færre med min Tid.

— Sørg saa for, at je kommer nør jævn Karen, naar de hitter mæ!

Et ondt Menneske, der vilde nægte ham det. Jeg lovede Jørren Jørrend, hvad han bad om.

Vel var det Synd, han vilde øve. Men hvad Nytte at fortælle Jørren det? Nej, det nytter aldrig

at fortælle Folk, hvordan de skal være. De er nu vissenok kuns, som de er.

Ja, der gik vel en halv Snes Aar, før jeg skulde holde Jørren mit Løvte. Vi hittede ham i Sivene. Hm. Hm. Og vi havde kun en Grav rede jævn Karen, den hvor hun selv var lagt ned. Jeg syntes, det passede godt.

Karen kom op. Jørren kom ned. Karen bagefter. Saadan blev det for de to.

— Det bedste, jeg ved at sige om dem, det er, at de fik Lykken at se. Det værste, det var, at de mistede den!

Han drak, Folkens! Men han drak al-ene. Det maa vi vissenok se hen til i vor Tid.

— —

Havbro gik ned fra Talerstolen og satte sig hos Inger og Thue.

Der sad en spredt Flok tilbage paa Bænkene. Stille, forbløffet.

Men efter at en køn Sang til Opmuntring var sunget, kom der Liv i Forsamlingen. Snakkende og skramlende gik den ud.

— —

Saadan en Taler, Faer egentlig er, sagde Thue . . . . nu ved jeg, hvorfra jeg har mine Evner til Foredrag . . .

Havbro gik og sagde ingenting. Han satte Nøglen i Skoledøren og lukkede op.

— Inger tændte Lys og begyndte at stille Mad frem.

— Har du talt med min Ven Klavsen, Faer?

spurgte Thue. Han er nylig kommen hjem — rendt fra en Hjælpelærerplads i Øjdrup.

Havbro nikkede.

Jo, jeg — har — talt med ham. Jeg gamle Tosse, som aldrig kan faa Øje paa de Drenges Skæg. Jeg slaar Herren paa Skulderen og siger i Spøg: Ja, ja, Jens Klavsen, dine Forkundskaber har du vissenok fra mig!

Nej, Her Havbro, siger han. Oprigtig talt, det har jeg dog ikke. For De har ikke lært mig saameget af Naturen som blot, hvordan en Vandpost fungerer . . . . ja, eller sa han: funktionerer?

Thue lo.

Til Tider er Jens lidt sær med sin „Naturvidenskab" — men hvad svarte du, Faer?

Det var vissenok ikke nemt at svare noget paa, Thue!

— Naa, Klavsen er ellers kommen hjem for at tage fat paa Realskolen.

. . . Og I maa hellere faa den sidste Nyhed med: Mor, bliv lidt. — Der skal være en Aflægger af Bladet her i Essinge, og jeg skal være Redaktør. Jeg er ude at se paa Forholdene!

— — — Thue gik op og ned ad Gulvet.

Hvornaar tænker du egentlig paa at søge Afsked, Faer?

Je—eg?

Ja, du! Over Aldersgrænsen. Stor Pension. Stor Gaard. Her virker du dog uden Spor af Samklang med Tiden.

Den gamle stod op og holdt fast ved Bordet.

Min Dreng, jeg virker, for det er Lykken — for det er Gudsviljen i mig. Er det ikke ligedan med dig?

Faer. Gudsviljen, Lykken, de Ord er af Brug. — Dannelse, Velvære, det er vor Tid!

Havbro smilte, men sejrsikker.

Ja — hm, min Dreng. Men I Karle kommer dog til at søbe jere Fædres Kaal, selv om I kalder den Suppe.

Thue tav stille og saa paa sin Faer.

— — —

Morgendagen, før Thue rejste tilbage, lod han atter et Ord falde om Afsked.

Jeg vil ikke skjule det for dig, Faer, jeg vilde ønske, du søgte Afsked nu. Det er jo ligefrem Naturens Lov.

Havbro stillede Piben fra sig og stirrede angst paa Sønnen.

Der er vel en anden Aarsag, Thue?

Naturligvis, Faer. Kan vi to arbejde sammen?

Nej! svarede Havkro. For jeg „arbejder“ ikke. Men Klavsen da?

Han vilde jo gærne ha Embedet her, indtil Realskolen var godt igang. Det er ikke saa let at begynde. — Han har sine Snurrigheder, men han er en brav Meningsfælde — aldrig ræd — kævestærk i Lyst og Nød!

Og een Ting endnu: Troer du ikke Følgen af din Tale i Samlingshuset bliver en Opsigelse efter den ny Skolelov. Raadet finder sig ikke i sligt . . .

Havbro trykkede Sønnens Hænder og skød ham

udad den halvaabne Dør. Graaden stod den gamle i Halsen.

Jeg har tænkt paa det, Thue, men forsilde. Du faar vel Ret.

Farvel Thue, Klokken er en kvart i tolv. Husk Toget!

Farvel, Thue, sagde Inger. — Hvornaar kommer du igen?

Paa Tirsdag, Moer!

— De gamle saa efter Sønnen, mens han gik fra dem — svingende den smidige Stok.

Og Havbro sagde:

Det er vissenok ikke nemt at vide, hvorlangt den Dreng skal drive om . . . . ja, javist, Inger: det første jeg begyndte, stod al min Hu til at drætte Kalve op — dernæst slog jeg mig paa Føllene . . . . saa blev det Børnene — saa prækede jeg og havde Anfægtelser — saa livede jeg op . . . og jeg levet langt langt siden den Tid . . . .

Det var Søndag. Havbro sang i Kirken, bad baade Indgangsbøn og Udgangsbøn som sædvanligt — sagde ogsaa Amen ved en Barnedaab.

Men det var, ligesom det sletikke var ham selv, der gjorde det.

Efter Middag gik han til Banen.

Det sneede fint. Stationsforstanderen nikkede. Ilden sluktes i Havbros Pibe — og han kom hjem,

træt som han havde gaaet mange Mile ad en haard Vej.

Det var endnu lyst. Han gik derinde i den lave Stue — i den kvægende Varme. Han saa udad Vinduet. Men der var intet ængstende at se. — Skulde han slippe for Opsigelsen?

Inger sad i Lænestolen og fulgte ham med Blikket.

— Faer, har du hørt, at Præsten har faaet Ridderkorset? spurgte hun, og hendes Stemme rystede.

Ja — hm. Det er osse sandt.

Han blev ved at vanke.

— Herligheden bliver nok Sogneraadsformand!

Jaja — lad ham kuns det!

— Inger satte lempeligt knyttet Haand i Bordet.

Faer, nu maa du vaagne. — Der er tilmed Tale om en „tidssvarende Skole". Frederik den Fjerdes er for lav!

. . . . Idetsamme slog hun Armene om ham. Hun syntes, han var ved at falde.

. . . . Hendes Tanker greb saa underlig klart den fjærne Nat, han fangede hende derudenfor Byen.

— Faer, kunde du nu vinde over at gaa med mig derud, hvor du førstegang kom til mig — og holde din Skole der?

Derude, Inger — kunde jeg saa gavne dem herinde — er det sandt, ja, saa vilde jeg det!

Det er sandt, Reier, saa sandt som at jeg har

hekset mig udad den sorte Port, og kan hekse mig ind igen!

Du ved, at Heedvigs Mormoer var en Heks. Derfor kunde hun ikke dø, da hendes Stund kom, førend de vendte Hustørven paa Taget over hende. Hun hængte for hardt ved Livet, men hun havde kuns det samme Hus, hun maatte dø, naar de ændrede paa det. Det gaar ligedan med dig, Faer, men jeg vil hekse dig et nyt Hus og flytte dit Bo, inden andre gør det.

Derude i min Gaard, hvor ingen kan vende en Hustørv uden din Vilje. Der har du dine Folk. Du faar at bruge dem i din Skole — om du kan!

Du troer paa det lange Levnet. Jeg troer paa, at hekse kan man, naar man har det behov!

Han holdt hendes Hænder knugende fast og rejste Hovedet lidt.

Nu velan, Inger. Saa skal det vissenok være!

— — — Men nu har jeg vanket om her i Essinge saamange Aar og aldrig kunnet nævne for Mennesker, hvad der er Lykke — endskønt jeg vidste det — endskønt det var det, jeg vilde lære dem . . . . jeg vil skrive det ned, Inger.

Han lagde Kirkebogen paa Chatolklappen. Inger bar Lampen hen til ham, og han prøvede sin Pen. Dernæst lindede han med Lommekniven det hvide Blad, der var klæbet inderst paa Bindet. Og han skrev paa det graa Papbind:

Min Dont og min Attraa de fulgtes ad som jeg

og min Kvinde. — Saalunde er det at leve med Lykken, Folk!

Reier Havbro,
Essinge Skolekald.

— — —

Han vendte sig mod Inger. Saadan sagde jeg, hvordan Livet skulde være — engang maatte det siges, for det ikke skal gaa tilspilde, hvad jeg har tænkt.

— Omhyggelig klæbede han det hvide Blad over det skrevne.

— Herregud og Fader kær, de faa det at se, som det gavner!

. . . . Hans Ryg bøjede sig, skælvende. Han foldede Hænderne over Ansigtet.

Og hun greb fat om hans Skuldre.

Da brød han ud med Hulken i Røsten:

Inger . . . og aldrig maa jeg gaa . . . hos Børnene mer — Børnene. Der fornam jeg saa skønt, at du boede hos mig . . . .

Faer, sagde hun. Der er altid Børn, hvor du er! — Lad os nu kun se at vinde derudad.

Hun tog hans Haand, og han fulgte hende.

— De laasede Skolens Dør og sneg sig bag om Byen — ud fra alle Gadelygterne, der skar saa grimt i Mulmet — udad Stranden til.

De gik med hinanden i Haanden, og Blæsten smældede mod deres Ansigter.

Tækkemanden og Skemanden.

Det var Store Bededag og det fineste Sommervejr.

Tækkemanden og Skemanden, som sled deres Alderdom derude i Strandgaarden, havde bestemmet sig til Kirke i det yndige Vejr.

Beggeto med blaa Vadmelsfrakker. Men Tækkemanden bar Hat, Skemanden kuns Hue. Tækkemanden lange, stive Støvler. Skemanden hvide Hoser, blanke Træsko og en Støttekæp.

De gik og snakkede med hinanden noksaa andægtigt.

Ded er dov svært, som Rugen han ræker sig! sagde Skemanden.

— Tækkemanden nikkede. Ded gier Langhalm.

Ded gier osse novet for Tænden, mente Skemanden.

Ja i fordums Dave var ded godt, at Rugen blev lang.

Skemanden sukkede med et Hik, Ja, ded er dog mærkeligt, at Folk ka lægge av baade med Halmtag og Træskeer.

— De kaster Vrag paa Gudsgaver, svarede Tækkemanden. Og la vos be til Vorherre i al den Relighed.

Skemanden sukkede kuns, men Tækkemanden traadte fastere i Jorden og vendte Blikket stivt mod Essinge Kirketaarn, som tittede op bag Bakken.

Og se til de unge, som Skoullæren fæster herud,

hvad vil de lære, ja fiske og smedde og køre, kaske osse lave Skeer for Kommes, men tække — nej, ded vil de itte. Der maa je gamle Stodder ligge ene og sy Tag, hvergang Stormen har revet, og dŭ maa sidde udenfor og tå gen Naalen — ikke in af de Ungkåhle gider lært vos Kunsten av. Er ded itte magestløst, at de gider gaa paa Jorden, naar de ku faa Lov til at ligge paa Taget.

Jov, ded er dov mærkeligth, mumlede Skemanden.

Ded er magestløst, gentog Tækkemanden. Man ka nok hå nødig at tænk lidt paa Vorherre!

Men det er dov meget, at man hår ded, som man hår ded, trøstede Skemanden.

De gik et lille Stykke Vej i Tavshed.

— — Saanen rårt ded livel er at komme i Kirke en højhellig Dav! begyndte Skemanden.

Tækkemanden nikkede højtidsfuldt.

Men de—v' dov ligegodt mærkeligth, at Tommes han bød sig til at vovte Faarene for vos denne højhellige Dav.

— Jov, for Tommes han hår Respejt for de Folk, som gaar i Kirke — han kommer der jo itte selv! — Nej, Skemand, der er itte meget ved noventing nuomstunder.

Saa var de naaet til Foden af Essinge Bakke.

Deroppe kom et Par unge Folk med en Barnevogn. De talte livligt og lo klingert. Saa tittede de ind under Vognens buede Skærm.

Tækkemanden og Skemanden blev staaende et Øjeblik, men satte sig sindigt i Gang opad Bakken.

Da de mødte Vognen, sagde de Godav og Gudsfred. Da den var forbi, drejede de om.

De øjnede den lille Unge under Vognens Skærm.

— Ded var Thue Havbro, sagde Tækkemanden.

Ja, og hans Dreng, svarede Skemanden.

De skal ud til vurt.

De—v' dov mærkeligth!

Tækkemanden og Skemanden blev staaende og gloede.

Saa ringede Klokkerne.

Vi sku-vl afsted.

Ded sku vi vel — men de—v' dov mærkeligth, at ded sku være den Dav, vi gik afby, der kom fremmede.

Skemanden drejede mod Essinge og satte Kæppen i Jorden.

De—v' dov magestløst, at de havde Bårnet med, sagde Tækkemanden.

— Naa, hvad staar du og glaner etter, Skemand?

Je vied itte. Men de—v' dov mosomt at se ded Bårn!

Gaar vi nu i Kirke, mumlede Tækkemanden, saa er de vel ved at ska hjem, naar vi kommer tilbages.

Skemanden drejede sig mod Stranden og satte Kæppen i Jorden.

. . . . Ja, la vos saa kom afsted . . . mumlede Tækkemanden.

Og de gik bagefter Barnevognen.

— — —

Tækkemanden var kommen et Par Skridt forud. Skemanden var lidt vovere tilbens. Han hvæste:

Ja, se de—v' nu din Skyld, Tækkemand, at vi itte gik til Kirke.

Da snurrede Tækkemanden sig paa Hælen, de stive Støvler knagede og viste deres brede Snuder op.

Du vendt' om, Skemand! Jou — Faen knæk' mæ!

Jaja — je tvilt sku nok om, du vild itte længer . . .

Vil du hulde mæ din Kæve i!

Sku't for dæ! hvinede Skemanden og lettede Kæppen lidt.

. . . De halede afsted og pustede. Skidtet sprøjtede fra Tækkemandens Støvler hen paa Skemandens hvide Hoser . . . . de saa det ikke.

Forude saa de Thue Havbro med Hustru og Barn drage ind ad Strandgaardens Port.

Tækkemanden standsede — derved stoppedes Skemanden brat i Farten . . . . han drev et Par Skridt baglænds.

De—v dov en nydelig Dreng, sagde Tækkemanden. Sønnes da itte . . . . magesløs Dreng!

La vos komme fremad! hvæste Skemanden.

— Saa gik det paany.

Men lige udenfor Strandgaardens sorte Port hev Skemanden Tækkemanden i de daskende Skøder. Og uden ringeste Aarsag raabte han:

Dit lange Rageskavt!

Tækkemanden drejede sig og saa ned paa Skemanden — keg derefter op mod Skorstenen og fnøs:

Hus' dov paa, din Skidtsak, je ku tå dæ i

Hoved og Rumpe og kyle dæ op paa Husrygningen . . . . .

— Tækkemanden og Skemanden de kom indenfor Stuedøren. Der var de alle samlede, baade gamle og unge.

Malenne, Tommes, Klemmen, Ånemett, Majåne, Smed Engang, Hans Jensen.

Thue og hans Hustru sad for Bordenden. De unge Karle og Piger paa Bænken langs Vinduerne.

Barnevognen stod midt paa Gulvet. De gamle udenom den.

Og de lettede paa Drengen hver evige en.

Tækkemanden og Skemanden kom osse til.

Ånemett sang Engelskdans for ham —

Men altimens de andre lettede paa Drengen, strøg Inger sin Haand skærmende over hans lyse Haar.

Tilsidst tog Havbro atter Sønnesønnen.

Han rettede sig og holdt Drengen ud i sine Arme — han løftede ham op, Armene sank.

Han løftede igen.

Den gamle Skolelærer lo vildt af Glæde.

— Inger, han er saa tung — Inger han tar — vissenok alle mine Kræfter fra mig . . . .

Armene rystede — saa sank de . . . og Inger greb Barnet.

Og hun strøg sin Haand skærmende over dets lyse Haar.

